

"MENDARO TXIRRISTAKA"-ren OMENEZ

1974 — ABENDUAK, 8

XXXIV - garren urtea 614 - Zenbakia

zeruko ARGIA

BANAKOLA: OKENDO, 22 - DONOSTIA - TEL. 426666 - PREZIOA: 8 PEZETA

- Jaio zeneko ehun urtehurrena Mendaron - Bertso-paper Sariketaren arrakasta

Oraintxe datoz juxtu juxtuan ehun urte Eusebio Mugerza —«Mendaro Txirristaka»— jaio zenetik. Gaitzizenak berak dioenez, Mendaron jaioa zen, Kilimon erreka bazterrean jaio ere.

Ehun urtehurren hau dela eta, Mendaroko «Gurutzepe» Elkartek zenbait saio eratu du haren omenetan, hala hitzaldiak nola bertso-paper sariketa, eta, baita, haren bertso bildumaren aurkezpena ere.

Guzti honetaz Juanjo Eizagirre mendarotarra mintzo zaigu, «Gurutzepe» Elkarteko zuzendarietako bat denez gero.

—oOo—

—Zer eratan sortu zen «Mendaro Txirristaka»ren ehun urtehurrena ospatze hau?

—Aita Zabalak aspaldi zuan Mendaro Txirristakaren bertso liburu bat erdi taxutua. Zenbait eragozpen zela eta, ez zuan, ordea, liburu hura argitaratzeko betarik. Nahi eta ezin honetan iritsi zuan Txirristaka bera sortu zeneko ehun urtebetetzea, eta Mendarora etorri zitzaiguan zerbait egin asmoz.

—Ideia Aita Zabalarena ote, beraz?

—Bai. Aita Zabala Mendarora etorri zuan, eta ehun urtehurren hori gogorarazi ziguan. Bai guk pozik haren asmoak ontzat hartu ere. Zer esanik ez, Mendaro herria zorretan dik Txirristakak.

—Zer dela eta zor hori?

—Seme ospetsu baten ehun urtehurrena beti duk, berez, nahiko zor edozein herrirrentzat. Baina, horrez gainera, Txirristakak behin eta berriz Mendaro aipatzen dik bere bertsoetan. Ez zuan gero saltzeko bere sorterrria. Ez horixe. Kilimon erreka ondoko «panaderokua» errotan jaio zuan, eta bere buruari «Duque del Kilimon» zeritzaan. Jaio-tetxeaz badik zenbait bertso:

Zortzi seme ta iru alabak
ziran mundua ekarriak
nere gurasuak Pedro eta Juana
zorionekuak biak
panaderia etxian eta
errotan iru arriak
astuak eta zaldi bikaña
uztarria eta beiak.

Milla zortzireun irurogeita
amalaugarren urtian
ni naiz Mendaro'n jaio nintzana
Garagartzako partian.
Mutil koxkorra, urtiak zazpi
kunplitu gabe artian
kapellauari meza laguntzen
nion konbentu batian.

—Ez zuan, ordea, Mendaron bizi...

—Ez kongaietan bai, Mendaron gehien bat. Gero Donostian. Mundua ere politto ezagutu zuan. Afrika eta Ameriketan ibili huen. Cuba-ko gerran egon huen, eta Patagoniako puntaraino ere iritsi huen, bertsoetan dioenez, behintzat.

—Zer nolako bertsolaria zen?

—Bertsolaria baino, bertso-paper egilea zuan. Ez huan bat-bateko bertsolaria, lagunartekoa. Bertsoak burutu, idatzi eta «peritik perira» kantatzen eta saltzen zituen baizik. Zabalkunde honetan gizon fina genian.

—Nolatan fina?

—Gizon organizatua alegia. Bere bertso-paper gehienak Errenterian argitara eman zitian, Makazaganeko inprimategian. Bertso-paper guztiek bere erretratua zeramaten aurrekaldean, fetxa eta etxeko zuzenbidea. Baita bertso bakoitzaren doinua ere.

—Hau guzti hau kontutan izan ahal duzue omenezko programa burutzean?

—Jakina. Bi ardatz nagusi izan zetiagu programa prestatzean. Aita Zabalaren liburuaren aurkezpena eta Mendaro Txirristakaren nortasuna, bertsolari eta bertso-paper sailtzalea zela, alegia.

—Zer eratan egin duzue ba programa?

—Nolabait esateko, kultur aste delako bat moldatu diagu, bertsolaritzari atxikia erabat.

Hilaren 8an bertsolari saioa izango duk. Ondorengo astean lau hitzaldi eta mahai inguru bat, bertsolaritzaren hainbat alderdiri buruz. Hilaren 14ean Aita Zabalaren liburuaren aurkezpena eta Bertso-Paper Sariketaren erabakia.

Hilaren 15ean, berriz, sortu zen egun bereborean alegia, Mendaroko lau bertsolarik antzerki gisako aurkezpen bat egingo diate, Txirristakaren bertso-paperak kantatuz, Txirristakak berak egiten zuen bezalaxe Arratsaldean, azkenik, Antton Valverde, Julen Lekuona eta Xabier Leteren bertso eta kopla zahar eta berrien erakusketa izango duk, eta, hain zuzen, egun horretan Txirristakaren bertsoak ere lehendabizikoz sartuko dizkiate beren errepertorioan.

—Bertso-paperen sariketa aipatu duk. Arrakasta handia izan duela aditzera diagu...

—Arraskasta? Bai horixe, inork uste baino handiagoa. Guztira hogeita hamazazpi bertso sorta jaso zetiagu. Zahar nahiz gazte, ipar zein hego aldekoak, hogeita bat bertsolarik hartu diate parte. Mendaroko bertakoak ere, lauren batek bai, behintzat.

—Hire ustetan, zergatik ote hain harrera ona? Sariak onak direlako ala...

—Ez zekiak ba... Guk ez genian horrelako harrerarik espero. Lehen saria 8.000,— ptakoa duk, eta, saritan, 19.000,— pta. guztiz.

Zenbaitek esan dik zergaitik ez dugun izkutuko sariketa egin, al-dizkarietan argitara gabekoa alegia. Guk pentsatu izan diagu, ordea, al-dizkariren baten agertzea komenigarri zela, gaur egun bertso idatzi eza susmatzen bait dugu.

—Diru laguntzarik izan ahal duzue?

—Elgoibar eta Mutrikuko Udaletxeei eskari bana egin zieagu. Gipuzkoako Aurrezki Kutxak, berriz, 30.000,— pta. eta zabalkundea ordaindu ziguk.

—Mendaro Txirristakarentzat kale bat ere eskatu ote duzuen entzun diagu...

—Bai, Elgoibarko Udaletxeari eskatu ere, Txirristaka Elgoibar aldekoa zuan eta, Garagartzakoa noski.

Mendaro herria osatzen duten Azpilgoeta eta Garagartza hauzoak gertu daude beren seme ospagarri bat

ohoratzeko. Administrazioako banaketa bitxiak ez dute gero herri baten nortasuna desegin. Mendarok irauten du, bere seme prestuen baitan. Herri zaletasunak, eta, kasu honetan, bertso zaletasunak aste gogoangarri bat bizi ahal izango du.

KOLDO OLAZABAL

"HITZN-EURTUETAN" ANTZERKIA ZESTOAN

Xabier Unanue eta Pili Etxaniz mintzo

Zestoako «Ur-Zaleak» taldeak, Xabier Unanue gure idazleak burutu duen «Hitz-Neurtuz»-ko antzerkia emango digu «Eliz-Ondo» zineman, Abenduaren 14ean, gaueko 9,30etan.

Oraindik gutxi ezagutzen den altxor asko dago herri-bertsoetan. Bertso zaharren kantaldia moldatu ziguten lehen Xabier Letek, Antton Valverdek eta Julen Lekuonak. Gaur antzerkira darabate bertsoa zestoarrek, Xabier Unanue eta Pili Etxanizen bidez.

Bi saiotara azaldu gara nola egiten duten ikustearren. Bi ordu pasatxoko antzerkia da. Zoratzan egon gara. Jendeak, gustoko bi ordu igaroko dituela, uste dugu. Era askotako sentimenduak jarriko zaizkio dantzan jendeari. Pasarte hunkigarriak, algara gozokoak, denetarik izango du.

Xabier eta Pili ditut tartetxo batean solaslari.

—Zer da, hain zuzen, zuek prestatzen ari zaretena?

—Antzerki bat, hain zuzen ere, zenbait bertsolariren zati bereziz. Euskal Herriaren kondairan murgilduriko bertsolarien mezua agertarazi nahi genuke. Herriak gogozkoak izan ditu bertsolariak eta bertsoak. Herriaren giroaz eta gertaeraz mintzo dira askotan. Bertsolari eta bertso hoik, antzerki giroz eta loturaz agertu nahi dizkiogu herriari.

—Bertsozko antzerkia moldatzen, zer dela eta hasi zinen, Xabier?

—Bertsolariek sortu izan dizkiguten pertsonaiez estampa gisako zerbaitek agertzeko asmoa aspaldikoa dut. Ez nahiz behin ere ahaztuko, Anjel Garaizabal eta Lurdes Arriabalagak «Maritxu nora zoaz» abestia egin zuten antzerkitxoaz. Ume nintzelarik ikusi nuen Zestoako zinema aretoan. Txikitako oroitzen gozo hark burutarazi dit. Herriak ezagutu behar du bertsolarien lana eta mezua. Antzerki giroa horretarako onenetarikoa, noski.

—Hari bat, ardatz bat, izan ohi du antzerkiak.

—Ez dugu bertsolaritzaren kondaira urtez-urte harildurik ematen. Hiru zati ditu antzerki honek: Fernando Amezketaarren ipuinez hasien dugu lehen zatia, Iztueta «Kontxexi» deitu bertsuez jarraitzen da, ondoren Etxahunen zenbait bertso eta beronen bizitzako zenbait pasarte agertzen dira, Pedro Mari Otañoren zenbait ibilaldi, Bilintzen «Nagusi Jauna eta Joana Bixenta Olabe». Iparragirren bizitzako zenbait xehetasun ezagutuz dugu lehen zatia. Bigarren zatia, berriz, sagardotegiaren egiten dugu. Pello Errota, Txirrita, Gaztelu eta Xenpelarren zenbait bertso azaltzen ditugu zati honetan. Hirugarren zatia Uztapideren ohoretan moldaturik da. Uztapideren bertsoak eta bertso saioak dira ardatz, harekin eta honekin, han eta hemen kantatu izan dituen bertsoak, alegia.

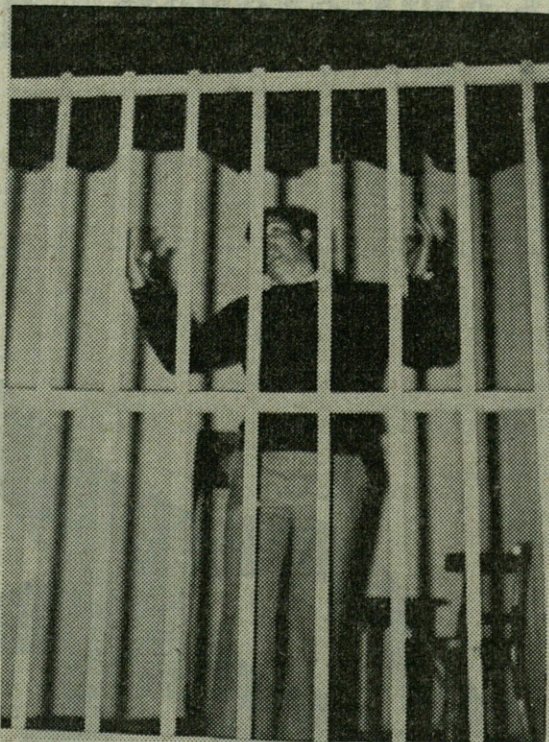
—Gaika, bertsolarika edo beste nolabait egin nahi izan ahal duzue bertsoen lotura?

—Ez du lotura orokor bat antzerki honek, ez gaiaren aldetik eta ez bertsolarien aldetik. Estampa gisako antzerkia da lehen zatian behintzat. Argiz, doinuaz eta ilununez jantzen ditugu bakoitzaren ihardunak. Era horretan egin nahi izaten dugu, ihardun batetik besterako lotura giroa gal ez dadin, jendea antzerkiaren mezuan murgil dadin.

—Helbururen bat izan ohi dute gizonaren ekintzek.

—Bertsotan gorde, historian zehar, gure ahozko literatura. Aiton-amonengandik ikasiak izan dira bertso asko. Herriak berak jaso du bertso asko. Gaur, zorionez, liburuetan gorde dira herriari ikasitako bertso hoik. Ahozko literatura honi omenaldi bat egin nahi genioke. Helburua, berriz, urrutitako: Euskal Komedio-Musikal bat sortu nahi genuke bertsolarien pertsonaia eta ipuinez. Lehen urrats bat besterik ez da gurea. Helburuaren atzetik abiatze bat besterik ez.

—Bide berri bat urratzera zoazte. Bidezko da zalanza eta beldurra edukitzea. Jendeari gustatuko zalote uste ahal duzue?

«Kontxexi»-ri abesten

—Lehen esan dugunez, herriak gogozkoak ditu bertsoak, maite dituzte bertsolariak. Antzerki bakoitzak ondo egiten du bertsolarien papera, giroak eta bertsoak eskatzen duen erara egiten du lan. «Kontxexi»-ri jarritako bertsoak, esate baterako, Espetxetik barrutik kantatzen dituzte bertsolariak bertso hau. Une bakoitzeko giroa bizirazi nahi diogu entzule-ikusleari. Antzerkiak duen indarrak eta erratasunaz baliatzen gara horretarako. Bertsoa kantatu hutsez baino garai bakoitzeko gertaeraz herria honela hobeto jabetuko dela, uste dugu.

—Bertsolari zahar bakoitzari dagokion jantzi, imintzio eta tankera hartuko ahal du antzeslariak?

—Hori ezinezkoa da, gaurkoz behintzat. Baina ez dira, noski, ezta eguneko jantziz ere agertuko. Eguneroko jantziz azalduko dira.

—Lan handi samarra hartu ote duzuen deritzat.

—Haundia baino gehiago, luzea izan dela esango genuke. Hogeita

best pertsonaia desberdin agertzen dira antzerki osoan. Antzeslari gehienak bertsozale izateak asko erraztu digu langintza. Her dugu, adibidez, Uztapide zahararen iloba. Bertsozale izateak, bertsolari asko ezagutzea eta bertso asko jakitea dakar. Oso zaila zatekeen antzerki hau burutzea taldean bertsozalerik izan ez bagenu.

—oO—

Tabernari ordu goxoak kenduz ari da Zestoako «Ur-Zaleak» taldea antzerkia gertutzen. Urrietako «Egibilla», Oizungo «Intxixu» eta Donostiako «Xaribari»-ri beste senide bat jaio zaie. Oso senide desberdina, baina guraso berdinen seme, laurak ere.

Euskal antzerki berri baten hasikin bilaka daitezke Zestoako «Ur-Zaleak». Hori opa diegu.

MUTIOZABAL

Pili Etxaniz eta Xabier Unanue

NORK ZER

LEHEN ZATIA

Fernando Amezketa - Nikolas Gaztañaga.
Iztueta - Joxe Alberdi.
Pedro Mari Otaño - Erramun Etxaide.
Txirrita - Joxe Mari Iribar.
Otañoren aita - Karmelo Artetxe.
Joxe Bernardo - Migel Alberdi.
Joana Bixenta Olabe - Ana Mari Bergara.
Nagusia - Joxe Mari González.
Iparragirre - Anjel Goikoetxea.
Abeslaria - Iñaki Mozos.
Olerkaria - Kruz Mari Barrena.
Abeslaria - Félix Irure.

BIGARREN ZATIA

Muslariak - Xabier Zestona eta Karlos Orbe-
gozo.
Pello Errota - Nikolas Unanue.
Gaztelu - Joxe Alberdi.
Feriatiak bi gazte - Xabier Lizaso eta Joxe Mari
González.
Txirrita - Joxe Mari Iribar.

HIRUGARREN ZATIA

Uztapide - Manuel Olaizola.
Kortatxo - Erramun Etxaide.
Zepai - Karmelo Artetxe.
Basarri - Migel Alberdi.
Xalbador - Nikolas Unanue.
Aurkezle - Xabier Unanue.

EGILEA: Xabier Unanue.

ZUZENDARIAK: Pili Etxaniz eta Xabier Unanue.

MARRAZKILARIA: Lurdes Unanue.

BERGARAKO HAMABOSTALDIA

Abenduaren 6tik 22ra

Abenduaren 12an, Osteguna

Gaueko 10etan, «Enseñanza» ikastetxeko aretoan, Antzerkia. Oizungo Intxixu taldeak «Orria 778» izeneko antzez lana eskainiko du.

Abenduaren 13an, Ostirala

Iluntzeko 8,30tan Irala zinetokian filma. «Ama-Lur» eta «Bizibidea Lantzen» izeneko lanak emango dira.

Abenduaren 14ean, Larunbata

Gaueko 10etan, «Enseñanza» ikastetxeko aretoan, kanta jaialdia: PI DE LA SERRA MIKEL LABOA eta ARZA ANAJEIKIN.

Abenduaren 15ean, Igandea

Eguerdiko 12tan, Beheko plazan, euskal lanen erakusketa. Jendearen aurrez aurre:

Otarre Kaiku
Abarketa Euna
Dultzina Lur-ontzi
Abarka Ikasgin eta abar
Egileak lanean ariko dira.
Ondoren: Musika instrumentu zaharren erakusketa:

Tobera Alboka
Xulpriñu Txistu
Muxukitarra Txalaparta eta abar
Arratsaldeko 7tan, Herriko Pelota lekuan, Donostiako «Argia» dantza taldearen saioa.

Abenduaren 16an, Astelehena

Iluntzeko 8tan, Beheko plazan «Susko-Zezena».
8,30tan, Maestria Eskolako aretoan, hitzaldia. Gaia: Nuklear etxeak.

Abenduaren 17an, Asteartea

Iluntzeko 8tan, Maestria Eskolako aretoan, hitzaldia. Gaia: Bertso-

laritza. Hizlari: Juan Maria Lekue jauna.

Abenduaren 18an, Asteazkena

Iluntzeko 8tan, Maestria Eskolako aretoan, hitzaldia. Gaia: Euskal Unibersitatea. Hizlariak: Joxeba Intxausti eta Paulo Agirrebaltzategi izango dira.

Abenduaren 19an, Osteguna

Gaueko 10etan, «Enseñanza» ikastetxeko aretoan, Errenteriako «Andra Mari koralaren» eresaldia.

Abenduaren 20an, Ostirala

Iluntzeko 8tan, Maestria Eskolako aretoan, hitzaldia. Gaia: Euskal Ekonomia Gaur. Hizlaria: Iñaki Larrañaga jauna.

Abenduaren 21ean, Larunbata

Gaueko 10tan, Herriko Pelota Lekuan, kanta jaialdia:

XABIER LETE
LOURDES IRIONDO
BENITO LERTXUNDI
GORRA KNORR
OSKARBI

Abenduaren 22an, Igandea

Goizeko 9tan, Zubietako Zantzarra kaleetan zehar.

Eguerdiko 12tan, Herri Meza. Ondoren dantza taldeen jardunaldiak: Zumarragako - «IRRINTZI» Begoñako - «GAZTEDE» Gasteizko - «MAIDER» Arizkongo - «MUTIL DANTZA» eta Pasaiko - «ALKARTASUNA» Egun gutiz: soinu-jole, dultzinero, txistulari eta erromeria.

Iluntzeko 8tan, Beheko Plazan talde guziren elkarteak eta Agur Jaunak abestuaz, jaialdi bukaera emango zaie.

KAZETARITZA

Aipamen berezia merezi duen Saria izan da aurten Durangoko Euskal Liburu eta Diskoan Azokan: Kirikiño Saria, kazetari saria.

Duen baino balio haundiagorik ez diogu geure lanari eman nahi. Agian, ordea, ez gara duen garrantziaz behar bezala jabetzen.

Ekintzan murgildurik dabilela dioten zenbaitek ez dio kazetari-tzari garrantzirik aitortu nahi izaten. Halere, komunikabideen giltza hartu ohi du eskutan iraultza edo kontrairaultza burutu duen edonork. Indar bortitza eta erasan neurgaitza dutelako hartu ohi du eskutan tresna hoién girtena.

Edozein taldek argitaratu nahi izaten du bere egunkaria edo aldizkaria. Hori ezin duenak bere orritxoak atera ohi ditu kalera. Bere ekintzen eta helburuen berri eman nahi izaten dio herriari. Lur gogorraren gainean erortzen den harriak ez du lurrik harrotzen. Ur gainera botatzen den harriak mugierazten ditu urak, zabalgotuz doazen ur-uztalak sortuz.

Komunikabideetan ereiten ez den ekintza, gertaera edo albiste, bertan behera galtzen da. Denboraz eta lekuz aldatuz indargabetzen eta ahultzen den zurrumurru bilakatzen da.

Putzuaren erdira botatzen den harriak sortzen duen eragina eta eztanda harrotzen eta ateratzen dute komunikabideetan zabaltzen diren ekintzek eta gertaerek.

Ez da behar bezala mutikotu euskal kazetaritza, haur dirau oraindik. Halere badu bere indarra bere txikian. Hori ez dakien gizajorik ez da gure artean.

Baina are eta indar eta zabalero haundiagoa izan dezan ahalgindu behar dugu. Euskal aldizkarien premia sortera izan behar diogu jendeari. Horretarako gero eta hobeak egin behar ditugu. Beste inon aurkituko ez duen jakia eman behar diogu jendeari.

Indargabe hiltzeko arriskua izan dezakete gure aldizkariak. Indartu behar diren beharrez, batpateko heriotza ere, ez litzateke askoz hobe.

Euskal aldizkariak nahi ez duenak badaki berauek izan dezaketen erasanaren berri. Ez du nahiko, noski, berauek mutikotzerik eta gizontzerik. Bizirik irautea dute, beraz, lehen egitekoa.

Zenbait gai gehiago aipatzen ez bada, ez da aldizkarietako zuzendarien eta idazlearen errua. Beti behintzat. Bizi ditugu geuk ere gizarteko gertaera, hauzi eta ezinak. Ditugun baldintzez et mugez geure irakurleak ohar daitezela nahiko genuke.

Halere zerbait gehiago eta hobe egin daitekeelakoan gaude. Idazlanak eta albisteak bidaltzen eta garaiz bidaltzen ikasi behar dute gure idazleak.

Kazetari eskolarik ez dugu. Euskara bera ere ez da Unibertsitatean oraindik iritsi. Oraindik ez du egun erdi bat bera ere eskolan pasa. Behartsuen eta langileen umea izan nonbait. Ez izan, noski, aberatsen, haundizkien eta burjesen umea. Halere, etxe oneko umea baillitza eraso dio iraultzaile usteko zenbaitek.

Berez behar du Billabonakoa. Berez jaio behar du kazetaritza-rako ere. Quod natura non dat Salmantica non prestat. Unibertsitateak nekez egingo du horretarako gai, horretarako jaio ez dena.

Tajua, molde eta sena behar du horretarako ere. Baina ez da aski. Landu egin behar dugu jatorriz duguna. Kazetari hizkuntza eta idazkera landu behar ditugu.

Ea, bada, denon ahalginez aldizkariak hobetzen ditugun eta euskal kazetaritza jator bat sortzen dugun.

Unibertsitate ikasleen partizipazioaz

«Unibertsitate ekintzak, bereak dituen xedeak ondo bete nahi baditu, nahi eta ez, unibertsitate ikasleen partizipazioa izan behar du oinarritzat...».

«Nola hezibide arloetan, hala ikasbidekoetan, erabateko partizipazioa izatekotan, bide egokiak izan behar ditu unibertsitate mutilak...».

«Ikasleen ordezkotza bat sortu behar da. Eta ordezkotza honek jatorra izan behar du, hau da, beharrezko garantiekin aukeratua...».

«Erabateko askatasunez, burujabetasunez eta erantzukizunez, ordezkari ekintzaren ariketa ziurtatuko duten garantiak eratu behar dira».

Unibertsitate Ikasleen Partizipazioa araupetzen duen dekretuan aipatzen diren esaldi borobilak dira horiek denak. Dekretu hori Urriaren 17koa da. Eta hil bereko 21eko Agindua zehaztu egiten du. Duen helburua: Unibertsitate bizitzako ekintzetan ikasleak ere esku izan dezan bideak ezarri. Eskola arazoetan ikaslea iritziduna, proposalea, eta erabakitzailea bihurtu nahi luke.

Asko idatzi da egunotan partizipazio gaiaz. Egunkariak eta aldizkariak gauza haundi eta aurrerakoi bezala agertu nahi ukan dute lege hori. Halere hitz huts bilakatzeko arriskua du. Partizipazio biderako arauak eta xehetasunak ez bait dira goiko esaldi hoiek bezain zabalak.

Dekretuari buruzko irizpide landua dute, jadanik, unibertsitatek. Aztertu dute gaia egin dituzten hilkurretan. Eztabaidatu ere egin dute biltzarreetan. Akatsik franko aurkitu diote. Izan ere ikaslekoarekin kontaktu gabe egin dute legea.

Hauk dira, zenbait biltzarretan

aurkitu zaizkien akatsik nabarmenenak:

—Legearen arabera, ordezkotzarako hautagai direnak eskola eskubide guztien jabe izan behar dute. Hau traba handia da partizipazioa handia izan dadin. Era hontara ikasle portzentaia handi bat da huteskudetatik kanpora gelditzen. «Gure kurtsoan, esate baterako, erdiak baino gehiagok ofizialtasunik ez dugu. Baldintza horietan nor da gure ordezkaria?».

—Estatu mailako bilkuren eta ordezkarien, eza da kritikatzeko den beste puntu bat. Horiek Ministerio de Educación y Ciencia bakanrik Konboka ditzake.

—Ordezkari immunitate edo gaitasun arazoa latza da. Batetik, ikasleak ez du bere ekintza zigorgarriak epaituko duen tribunalean tokirik. Eta toki horietan jarriko direnak ez dira inolaz ere heurak aukeratuak izango. Bestetik, zein den eskola bizitzako problema jatorra eta zein ez den, askotan, ez da erraz esatea. Eta immunitateak eskola arloa estaltzen badu bakanrik, edozein momentutan ikasleak eta ordezkariak inolako defentsarik gabe gera daitezke.

—Legearen xedeak ere oso diskutigarriak dira askoren ustetan. Beharbada akademikuak direnik ere ezin daiteke esan. («Gure asmoen berri jakin nahi lukete, dirudenez, baina asmo horiek izango luketen indarra ez dakigu jakin»). Partizipazioa bi ekintza inportante, irakasle taldearen hautatzea eta ikas-keta planaren egitea, oraindik ere, gobernugailuen eginkizuna da.

—Bozketen rebokazio eza eta ordezkarien dimititu ezina aukeratzaileren konfidantza galdu dutenean.

Akats askotto gauza onerako. Legearen eskasia ageri agerian uzten duten akatsak. Dekretuak ez du ia inor asetzen. Bere aipua, ez du Unibertsitate protesta mugimenduak egliten dituen eskari demokratikoe-kin zer ikusi haundirik. Beste gauza batzuen artean zera ere falta zaio bai: Irakasleak biziki parte har dezaten forma egituratu; mintzabide, elkarte eta bilkura eskubideen onartzea. «Lehendik baziren, baino hilik zeuden egitura batzuk zuzperetzen ditu bakarrik».

Beste zerbait ere bada. Benetako partizipazio batek akademiku huts diren arazoetan ez ezik, gizarte bateko problematikan eragiteko ahalbidea eskatzen du. Askotan zaila da ikasle arazoa non bukatzen den esatea eta non gizarte edo politika arazoa hasten. Ikasleen arazo jatorrenak herriarenei lotuak bai daude. Euskal Herriaren arazoak euskal ikasleek ere badira.

Euskal ikasleak badu Unibertsitatean erdaldun ikasleak ez dituen berezi batzuk (Hizkuntzabatasuna; euskararen eta euskal gaien ikas-kuntza; eta abar). Horregatik gareneko partizipazio batek, herri ba-koitzeko ikasleek ordezkarien bidez, elkarrekin biltzeko ahalbidea exijitzen du. Hau horrela, euskal probintzi mailan eta Euskal Herri mailan ordezkotza baten premia azaltzen da garbi. Oraingo egoeran, ordea, hori ezinezkoa da, eta dekretu berriarekin ez da ezer aldatzen, Euskal Herriak ez baitu gaur Unibertsitate barruti bat osatzen. Hau da, problema berdineko Fakultate eta Unibertsitateak zatiturik eta problema desberdinekoak nahasturik...

Arrazoi hauk denak direla eta le-geari uko egitea erabaki du ikas-legeak. Azaroaren 21ean zen huteskunde eguna. Ez zen ordezkari hautagarri aurkeztu. Bozemalerik ere ez. Euskal Herriko Fakultate gehienek jokabidea izan da. Gauza hobeagoren egarria ongi erakutsia izan da.

Maite Degurixa

LARRESORO BERRIZ ERE SAKONKI MINTZO

Behin eta berrri, irrika biziz irakurri dut, Larresorok, Zeruko Argiaren 609garren alean, Altxuruko-ko Epherre anaiei eskaini dien idazlan mamitsua. Gure idazle honen sena, zorrotza izaki eta bere iskrribu guztien herimina da-rie.

Larresoro etsipenez beteri-ko idazlea dela, inoiz entzun izan dut. Nori ez zailo, egun-ko egunean, etsipenik sor-tzen? Nor da, gutartean, al-dez edo molde, hein batetaz bederen, gizon etsia ez de-nik? Ene inguruan, gizon etsi-ek sarritan bi modutara joka-zen sumatu ahal ukan ditut. Batak: «gureak egin dik» esa-naz, xume-xume, eskuak gu-ruzaturik, datorrion heriotza-ri so dagio. Besteak: bere buruaz beste eginik, gizarte-xahutzailearen gurpiletik, hel-buru arrotzetan liluratsen da.

Larresoro ez da kokatzen, ez lehenengoan eta ez biga-rrengoan. Berari darian herri-mina, beste oilar baten kan-ta izaki. «Altxurukü, bestetan Barkoxe edo Altxar agertu izan zaizkidan bezala, gure begien altzinean itzaltzen ari den Euskal Herri mailatu ho-rron iduria ez ote? Gutxitan bezain bortizki senditu ditut batera Altxurukü gure herri ukatuaren agur etsia eta de-

non hil-beharraren dei isila».

Lausorik gabe, zorrotz eta ausart marrazkitzen ditu gure herri-giroa eta bertako ger-taerak. Besteak beste, hor di-tugu lekuko hurbil «loka-muts», «Barkoxetik» eta «ma-tematika eta erderomanoak», Z. Argian argitaratuak guz-tiak. Eta Jakinen bidez harek idatziriko Euskara Batua eta Kolonizatuén Ezagugarria ere aurten jaso ditugu.

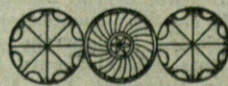
Langile nekagaitz eta idaz-le fin honen, bere alpatu ar-tikuluaren barrenaldean, beste jokabide ustel bat, gure artean, tamalez, geroz eta usuago dabilena berau, sala-tzen zigun: Epherre anaiek euskaltzale porrokatuak iz-a-nik eta Altxurukü oraindik ere osoki euskalduna izanik, eliz-kizunak, ia dena frantsesez, zergatik egin? Zirudenez, bi-arnotar batzuk bertaratu zire-lako! Honelaxe gabiltza as-paldion! badirudi, besterik zor-diogu errespeto eta etika us-tela erreparatzen dihardugun bitartean, gureak egingo due-la.

Larresorori, Epherre anaie-n Altxurukü, biarnotarrak joan zirelako gertatua, niri, zaldun-txoén Azkoitian, euskaraz ez zekien bat tartean zegoelako, gertatu zait! Zalduntxoén Az-

koitia badiot, ez da beste zergatik, egun hartako hiz-laria, Peñafloredako Konteak sortu zuen Bazkunerén kide-ko bat zelako baizik.

Hamabostaldiaren bihotz-bi-hotzean, Azkoitiko herriaren sorreraz eratu zegoen hitzal-dira hurbildu nintzen. Aretoan ehunen bat lagun egonen zen, azkoitiarrak ia denak, bakan batzuk ezik. Eta pentsa ene harridura! Hizlariak, euskaraz ulertzen ez zuenik bazegoen, besoa jaso zezala erregutu zuen! eta hara hitzaldi osoa erdaraz egiteko egokiera ezin hobea: entzule bakar batek bakarrik jaso zuen besoa. Bal-jaunak, ez dut ezer erantsi. Zinegelaren azkenengo aul-klan nentzan, eta galdera ha-rrigarri hura entzun ondotik, beglak entzule guztien zorroz-tu nizekin. Areto guztiko er-tzuletarik bat aski, Hamabos-taldi batetaren ere, euskara ar-bulatzeko! Noren izenez, or-dea, soñekoak urratu behar ditugu? Holakotan, zergatik aretoa utzi eta kalera ez du-gu aldealtzen? Larresororen matematika eta erderomanoak eia izaten jarraituko dute, tiflikoki frogatuak noski. Eta egiak hutsak dira bai, zlen-gure txepelkerlek dirauenno.

ANATSAN

ARGIA

Zuzendaria:
MIREN JONE AZURZA

ARISTEGIETA

Nafarroa, Kantauri eta Ara-goiko Kaputxinoek argitara-tua. (Kale Nagusia, 50-1.º Bur-lada - IRUIÑEA).
Donostia: Okendo, 22
Tel. 41 95 88

ARPIDE SARIA:

Barruan	350 pezeta
Korreo batasun-tako herrietan	400 pezeta
Atzerietako bes-te herrietan	420 pezeta
Airez	Aldez aurre-tik galdetu

Salmenta (ale bakoitza) 9 neurria

Moldiztegia eta idazkolia:
«Gráficas Navas»
A. Adoain, 1. IRUIÑEA
D.L.: NA. 80-1963

berriak-berriak-berriak-berriak

Datorren astelehenean, hilaren 10ean, Jesus M. Arrieta Euskal Foru Gobernueraz mintzatuko da, Eibarko S.C.R. Arrate delako elkartearekin.

Hilaren 17an, berriz, toki berean, Carlos Caballerok azken bi mende honetako Euskal Herriko Kondairaz hitzegingo du.

Hilaren 12an, Eibarko S.C.R. Arrate elkarteak aretoa bertan, Kixki, Mixki eta Kaskamelon pailasok beren saio barregarri hoitako bat eskainiko diete Mogel Ikastolako haurrei.

Hilaren 13an, berriz, Asun Arrazola zestoarrak hitzaldi bat eskainiko die bere herrikideei.

Lehen ere artez eta historiari zerbait esana da Ama Arrazola Zestoan bertan. Bestalde, dirudienek, ez omen da honako hau azkena izango, hitzaldi andana luze bateko lehena baizik.

Hilaren 14an, Zestoan ere, Hitz neurtuetan deritzan bertso agerraldia aurkeztuko da lehen aldiz.

Antzerki gisako bertso agerraldi honetan, Fernando Ametzetarra, Etxahun, Xenpelar, Iparragirre, Pedro M. Otaño, Bilintx, Gaztelu-gorri, Zepai, Kortatxo, Uztapide, Basarri eta Xalbadorren bertsoak kantatuko dituzte Zestoako bertako gazteek.

Aurkezpen hau Xabier Unanueren zuzendaritzapean egingo da. Bertsoen aukera, aldiz, Juan Mari Lekuonarena.

Hilaren 14an ere, kanta jaialdi bat eratzeke da Galarretako pelotalekuan. Xalbador, Lopategi, Jose Lizaso eta Lazkano bertsolariak hartuko dute parte batetik, eta Benito Lertxundi, Gorka Knorr, Xabier Lete eta Lurdes Iriondo kantariak, bestetik. Horrez gainera, "Landaberri" Ikastolako dantzari txikiak ere tartean arituko dira.

Honako jaialdi hau Lasarte-Usurbilgo "Landaberri" Ikastolaren alde izango da, gaueko 10etan.

Egun berean, Tolosako Beotibar pelotalekuan beste jaialdi bat eratuko da. Hantxe bilduko dira, Lupe, Iñaki Eizmendi, Jon Bergaretxe, Jon Enbeita, Pantxoia ta Peio, Bakartxo eta Iñaki Maritxalar, eta "Oihartzunak" taldea.

Biharamunean, hilaren 15ean, beraz, haurrek eta haurrentzat eginko jaialdi bat eratzeke da Elgetan.

Programa luze samarra da. Lehendabizi kanta saio eta "panpinak". Ondoren, kanta, dantza eta mimika ihardunaldiak. Gero, bi antzerki labur aurkeztuko dira, Ipotz Lodia eta Herriko arazoak. Azken batez, bertsolari eta txistularien saioak.

Hilaren 28an, beste kanta jaialdi bat eratzeke da Eibarren. Trikitilariak, alde batetik, eta Benito Lertxundi Pantxoia ta Peio eta Lupe baino ez, bestetik.

Eta, oraindik astirik badago ere, hona urtarillaren 4ean Antzuolan izango den programa: "Oihartzunak", Pantxoia ta Peio, Jon Bergaretxe, Xabier Lete eta Lurdes Iriondo.

lizardiren omenez "Euskaltzaleak" delako

aurrera doakigu Zarautzen Lizardiren omenetan burutua den hamabostaldia.

Zenbait aldaketaren ondoren, bigarren aste honi dago-kionez, hilaren 8an musika tresnen erakusaldia eratuko da, lehen-lehenik.

Astelehenean, berriz, hilaren 9an, aurreko astean zehar XVIII eta XIX mendeetako historiari buruz ihardun duten hizlariak jendaurreko elkarrizketa batetan parte hartuko dute. Mahai inguru horretan biltzeko dira, beraz, Joseba Intxausti, J. I. Uribe, Koldo Larrañaga, Manuel Lekuona eta "Anatsan".

Hilaren 10eko hitzaldia, aldiz, Lizardi zenari buruz izango da, haren bizitza eta lanez. Hizlari eta azterlari, Andu Lertxundi.

Hilaren 12an haurrentzat filma aproposak agertaraziko dira, eta biharamunean zine-forum delako bat muntatuko. Hilaren 14an, berriz, "Irrintzi" taldeak Mutil Zaharra deitu antzerkia Lasalleko aretoan aurkeztuko du.

Azken batez, hilaren 15ean, olerkariaren mahai ingurua eratuko da, Lizardi olerkari handia zenaren ohore eta omenez. Horako mahai inguru horretan, Amaia eta Mikel Lasa, Joxean Arze, Xabier Azurmendi, Bittoriano Gandiaga, Xabier Lete, Juan Mari Lekuona eta Gorka Trintzerpe poetek hartuko dute parte.

bergarako urrats berriak

Joan zen astean, abenduaren 6tik 22ra arteko hamazazpi egun luzeren barruan, "Urrats Berriak" direlakoak eratzan ari dira Bergarako. Hona datorren asteko programa:

Abenduaren 8an Haurren eguna izango da. Goizean, Aranzadi Ikastolan eginko "maskaraden" ibilaldia kalez kale. Arratsaldean, berriz, haurrentzat jaialdi berezia pelotalekuan. Zarauzko "Haur kantariak", eta Bergarako bertako beste hainbat kanta taldek hartuko dute parte, baita Kixki, Mixki eta Kaskamelon pailasok eta gitoiak ere.

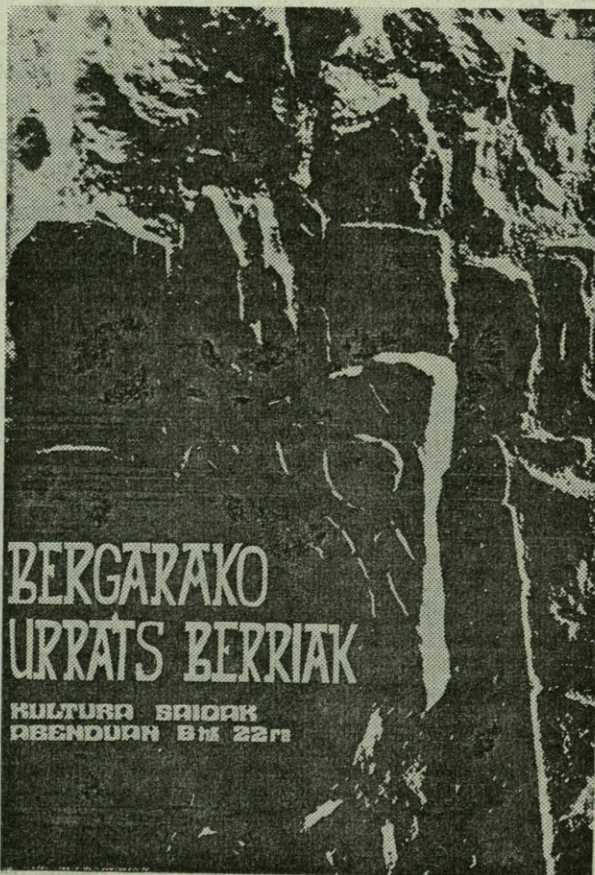
Astelehenean lehen hitzaldia eratuko da. Koldo Larrañaga "Azkoitiko Zalduntxoek" mintzatuko da. Biharamunean, Zubiriak "Hirigintza" aztertuko du, eta, asteazkenean, Xabier Kintana Mendiguren eta Luis A. Aranberri hirukoteak jendaurreko elkarrizketa bat osatuko du "Euskal Kazetaritzaz".

Hiru hitzaldiok iluntzeko 8etan izango dira, Maestria Eskolako aretoan.

Abenduaren 12an, gaueko 10etan eta "Enseñanza" ikastetxeko aretoan, Oiarzango "Intxixu" taldeak Orriak-778 delako azalduko du.

Ostiralean, berriz, Irala zineman, Ama Lur eta Bizi bidea Lantzen izeneko filmak agertaraziko dira.

Azken batez, hilaren 14an, gaueko 10etan, Enseñanza Ikastetxeko aretoan, kanta jaialdia. Pi de la Serra, Mikel Laboa eta Artza anaiek hartuko dute parte.

azpeitiko "lagun onak"

Esan bezala, abenduaren 9tik, zera arteko bi asteren barruan, hamabostaldi bat eratzeke da Azpeitian, Lagun Onak izeneko mendizale elkartearen ardurapean.

Duela hamabost egun sail beronetan adiarazi zenez, bi arte aski bereziak izango dira, mendi gaiei buruz bata, eta bertsolarietaz lotua bestea. Hala ere, guk aldrebes esan bagenuen ere, lehendabizikoa bertsolarietaz atxikia izango da, eta bigarrena, aldiz, mendi gaiei. Hona egitaraua:

Hilaren 9an, Juan Mari Lekuonak ekingo dio, Bertsolarietaz kondairan zehar delako gaiak. Hilaren 11an, Xabier Lete Bertsolarietaz eta poesiagintzaz mintzatuko da, eta hilaren 13an, berriz, Juan Mari Lekuona eta Xabier Lete hizlariak batetik, eta Gorrotxategi eta Lazkano bertsolariak bestetik, jendaurreko elkarrizketa batetan parte hartuko dute.

Azken batez, hilaren 15ean, bertso saio bat eratuko da, Gorrotxategi, Lazkao-Txiki, Mitxelena eta hiru azpeitarrak, Lizaso, Agirre eta Lazkano hirukotearekin, alegia.

Hitzaldiak iluntzeko 8,30etan izango dira Antxieta etxean, eta bertso saioa, aldiz, goizeko 11,30etan, Soreasu zineman.

Bigarren asteko hitzaldi saila hilaren 16an hasiko da, Groelandiara ibilaldia delako gaiak. Hizlari, Daniel Bidaurreta.

Biharamunean, Argazkaritzaren lehen urratsak aztertuko dira, Gipuzkoako Argazki Elkartearen gidaritzapean, eta, hilaren 18an, Patxi Irigoienek Mendi norabideaz hitzegingo du.

Hilaren 19an, "Tximist" deitu Everrest-era ibilaldia diapositibaz agertaraziko da, eta hilaren 20an, Laponiako ibilaldia azken hitzaldia izango.

Lehen astean bezalaxe, hitzaldiok iluntzeko 8,30etan izango dira Antxieta etxean. "Tximist"-eko diapositibak, aldiz, Soreasu zineman azalduko.

Olerti Eguna Larrean "Zeleta", N. Etxaniz, Aita Onaindia eta E. Erkiaga

Azkenik, hilaren 21ean, San Tomas egunez, Zestoako gazte taldeak Hitz neurtuetan deritzan antzerki gisako bertso zaharren antologia aurkeztuko du.

zubigintza

Azaroaren 24ean, Olerti Egunez, Aita Onaindiaren omenaldia ospatu zen Zornotzako Larrean.

Omenaldian barrena, "zubia" egin beharra aipatu zen hainbat aldi eta ahotan. "Zubia" behar bide dugu euskaldunon artean, "zubiegilea" falta omen, ordea.

Zubia, bai, zubia, euskaldunok elkartuko gaituen zubia... Baina, zubia bera baino agian, zubi hori nondik norako eta zeren gainetik behar dugun egin jakitea interesgarriago zaigu.

Alferrik zaigu zubiaren premia sumatzea, baldin besteok gugana etorri behar dutela pentsatzen badugu, edota berek behar dutela bide luzeagorik urratu.

Alferrik zubia aipatzea, baldin besteoi abiada soseguzagoa eskatzen diegun artean, gu geu azken hamar hogei urtetan mugitu ez bagara. Alferrik, bai, zubia, beste ibarretik etor dakizkigukeenei eskaintzeko programa bat burutzen ez dugun artean.

Zubia behar... zubiegilerik ez omen. Nola ba zubiegilerik egongo, baldin azken bost urte honetan hizkuntza zein politika mailan zubiegile eta bateragiletzat ahalegin apur bat egin duten bi gizonak, hitzez eta idatziz, agiri-agirian, arbutzen baditugu?

Gainera, diogun hitz batez, zubia, egitekotan, ez da eskuin aldeko integristak eta liberalak elkartzeko, eskuin liberala eta ezker irekia euskal estrategia batetan elkarrekin abiatzeko baizik.

"karmel" sariak

Azaroaren 23an, Eibarren, II "Karmel" Nobela Labur Saria erabaki eta jakinarazi zen.

Lehen saria Ondarroako Agustin Zubikaray jaunari eman zaio, Euri eta Txingor izeneko nobela batez. Nobela labur honetan, gerra denborako zenbait gertaera kontatzen ditu Zubikarayek, Frantzia aldean bere bizitza eta ibilaldiak aipatuz.

20.000.— ptako saria egun berean eman zitzaion irabazleari, Eibarren bertan eta berrehun eta berrogeita hamar lagunaren aurrean eratu zen jaialdi batetan. Epai-mahaiko, Patxi Uribarren, Luis Arostegi eta Karmelo Zubizarreta izan dira.

Aurtengo saria jakinarazi bezain laster, prestatua da oraingoz datorren urtekoa ere, honako baldintza hauen arabera:

1.—Lanne luzeera 50/100 orrialde artekoa izango da, bi lerrotarik bat idatzia.

2.—Idazlanok "Karmel" aldizkariari bidali (Carmen, 20 - Eibar) estalki handi batetan. Eta beronen barruan, berriz, beste txikiagoren baten, egilearen izen-deiturak eta bizilekua adiarazi.

3.—Idazle bakoitzak hiru kopia bidali beharko ditu, eta azken epea ekainaren 10ean amaituko.

4.—Saria 20.000.— ptakoa izango da, eta epai-mahai-koak hilabete aurretik izendatuko dira.

Horrez gainera, "Karmel" aldizkariak I Ipuin Saria sortarazten du aurtun.

Luzeera 6/15 orrialde artekoa izango da, eta sariak berriz bi. 5.000.— ptakoa lehena eta 2.500.— ptakoa bigarrena. "Karmel" aldizkariak lehenengo lau ipuinak argitaratu emateko eskubidea izango du.

azken berriak

Asteroako orrialde hau erabai burutua dugula, zenbait berri jaso dugu han-hemenka. Ezin bestean aipagarri ditugu, datorren astean beranduegi izango bait da.

Abenduaren 9an, Jose Luis Lizundia Euskal Herriko histori-geografiak mintzatuko da Madrilgo Ateneoan.

Toki berean hitzegin berria da, bestalde, Gil del Rio lege-gizona, Erriogaren euskaltasunaz hitzegin ere.

Gil del Rio jauna Madrilgo "Circulo Riojano" delakoaren lehendakaria denez gero, bere hitzaldiak ustekabeko oihartzuna izan du ohizko ez diren entzulegoetan.

Bi hitzaldi guztiz interesgarriak programatu berri ditu Eibarko N.A.B. (Nuklear Arrisku Batzordea) delakoak. Bi hitzaldi hoitako gai nagusia Kutsadura eta Sutsadura dugu.

Lerro hauk argitara orduko emana da oraingoz lehendabizikoa, kutsaduraren historia gaingiroki eta zentzu orokor batez agertaraziz.

Bigarrena, aldiz, abenduaren 11an izango da, nuklear kutsadura azalduz batik-bat, beste energia mota garbia go eta aukerakoagorik ba ote den eta abar, aztertuz.

N.A.B. delako talde hau Eibarko Club Deportivo eta S.C.R. Arrate-k elkar lanean sortarazi duten batzordea da. Hitzaldiok Arrate aretoan gaueko 10etan eratuko, eta hizlari eta azterlari, berriz, Jose Ramon Etxebarria, bertako semea hain zuzen.

Azkenik, berandu bada ere, aipagarri bai, euskararen batasunaz eta gaurko zibilizazio eta teknika harremanetarako gaitasunaz, Aita Villasantek Bilbon eman berri duen hitzaldia.

Ekonomi Fakultatean sortua den Euskal Kultur Taldeak programa bat (euskara ikasaldiak zein denetarik hitzaldiak) eginga du aurtengo ikastaro honetarako, eta, hasera bezala, Euskaltzainburua bera mintzo dadin nahi izan dute.

Hilaren 15ean baserriarren eguna ospatzen da Markinan. Markina bertako eta Lea-Artibai bailaretako baserriarrek hartu ahal izango dute parte.

ITALIA: Sindikalismoa ere krisisaren gonapean

Ez dago giro ona Italian. Politika eta ekonomia arloetan ez da azaltzen eguzkia aspalditik. Uda ona izan ez bada ere, azkar heldu da orain negua. Beste aldeetik, udaberria urrutu dago oraindik. Egoera larri hau ezin da luzatu haraino. Horrela bada, «Urte Santu»-ko itxaropena bakarrik gelditzen da. Eta, lehen izan baziren ere, denok dakigu zein ugariak diren mirariak gure garaiak.

Ekonomiako krisiak jazarrita eta puskaketako indarrek eraginda, sindikatoen federazio elkarteak geldirik dago. Hiru sindikatoen arteko elkatasun bidean zulo gogorra azaldu da. Aurrera jarraitu ezinik gelditu dira.

Ez da lehenengo aldiz gertatzen dena. Munduko bigarren gerra ondorenetik gaur arteko bitarte motz horretan puskaketa gogorra izan zen. 1948-1950eko zatiketaren semeak dira gaurko C.G.I.L. (Confederazione generale italiana di lavoratori), C.I.S.L. (Confederazione italiana sindacale di lavoratori) eta U.I.L. (Unione italiana di lavoratori). Orduan sindikalisten arteko tendentzia politikoez gain, badirudi orain ere berdintsu dela.

BI JOERA

Puntu batean denak ados daude: orain dela bi urte Luciano Lama-k asmatutako sindikal batasuneko paktoak ez duela funtzionatzen. Batasun bide horretan bi tendentzia azaldu dira. Batzu hiru konfederazioen arteko bereiztasun garbietara bueltatzea nahi dutenak eta besteak berriz, batasunaren bidean jarraitzea nahi dutenak. Lehenengo tendentzia horren zaleak U.I.L.-eko sozialdemokratak eta errepublikanoak eta C.I.S.L.-eko demokratak eta eskuineko katolikoa dira. Bigarren tendentziari eusten diotenak berriz, U.I.L.-eko sozialistak, C.I.S.L.-eko ezkerreko demokratak eta C.G.I.L.-eko noski. Sindikal mugimenduen bi iritzi hauek, azaroaren azkenean, batasuneko arazo hau aztertzekeko Federazioaren zuzendariak biltzen direnean neurtuko dira.

Italiako sindikal mugimendua bere historiako une zail eta larrienetako pasatzen ari da. Dudarik gabe, 1969ko udazken beroko borroken garaitik honantz izan denik gogorrena. Ekonomiako krisiak goigri zigortu du lantzeria. Italiako krisiak berriz, C.I.S.L. eta U.I.L. barruan zatiketako indarrak sortzeko denbora eman du. Sindikatoa sinestuenaren krisi larri bat ordaintzen ari da: langilearen oinarrian nekea eta indarrak eza nabari da.

«Une honetan autokritika serio bat egin behar du sindikatoak». Horrela dio C.I.S.L.-eko ezker tendentziako eta sekretario den Pierre Carniti. Beste guztiak ere hortan daude, noski. Honek beronek dionez, «huelga generalen» bitartez, heuren politika ezartzea eta erreformak egitea nahi izan dute. 1969ko garaipenak gogoratu berotasunean jardun dute, dena erraza dela pentsatuaz.

BIDE BERRIAK

Baina orain ekonomiako krisiak dena zaildu da. Inflazioaren aurreratzeak, lana galtzeko beldurra ere gehitu egin da. Errealitate honek iraganeko helburuak berriz ikustera eta helburu berrietan pentsatzera eragin dio sindikatoari. Oraindik eztabaida zabal bat da, baina krisiak langileei, ekonomiari eta sindikal mugimenduari ipini dizkion prolemeri erantzuteko, estrategiarekin elementuak sortzen ari dira. Estrategia berri hau lau puntutan laburtu dezake:

1) Inflazioa kitzurtu dituen lantzeria gaurko beharretara egokitzea lortzea eta gobernoari beharrezko produktu batzuen prezioak izotzea.

2) Lanbide gainera (niveles de ocupación) globalki eustea, baina industriari behar beharrezkoa zailen hazimendua transformazio eta errestrukturazioetan azkarki parte hartuaz. Sindikatoek diotenez, orain arte, industriaren aurrerapeneko prozesoa esportazioaren eta automotilaren indarrean gehiegi oinarrituta egon da.

Petroleoaren krisiak autoaren krisisa dakar. Esportazioak kanpokoan kompetentziarekin arkituko dira gero eta gehiago. Arazoa orduan, aurrerabideko prozesu hori, produkzioa aparatu guztia berritze eta berriz

estrukturatzeko batekin aldatzea da. Estruktura berri hau egien industriari bakarrik ezin diote utzi. Bir-estrukturazioa aurrera eramateko, sindikatoek geldi eduki beharko dituzte heuren langile indarrak, bai fabrika barruan eta bai elkarte berdineko fabrikaren artean. Hau da Carniti-ren slogana: «Kontratatu dezagun elkarrekin (industrialak eta sindikatoak, noski) bir-estrukturazioa eta kontratatuko dugu langileen mobilizazioa».

3) Herri-gastuak (gastos públicos) indartu, batez ere, lurgintza sailean eta Mezzogiorno-an (1). Jangaien inportazioek zer ikusi haundienetako dute defizitean. Behar beharrezkoa da orduan, lurgintza aurreratzeko plan konkretu hauek bultzatzea.

4) Aldi berean ez galdu ez fabriketan lortutako boterea, ez eta ere langileen baiezotasuna eta laguntza.

AKATSAK

Autokritikaren garaia da. Akatsak aztertu behar dira. Iritzi hauek denek ahotik entzuten dira. «Gaur Federazioa tren bat bezala da. Bagoi bakoitza potentzia ezberdinekoa da, denak batera mugitzera behartuta daude eta azkenean lasaienak ezartzen duen martxara joan behar du trenak» esan du Valeriano Giorgio-k, sozialista eta C.G.I.L.-ko. Ostera U.I.L.-ko Ruggero Ravenna-rentzat Federazioa oraindik alderdien influentziatara oso erraz prestatzen den estruktura bat da. Eta Carniti-k gehiago dio oraindik: «Historiako indar haundiak, sozialistak, komunistak eta demokristianoak ez dira batasunaren aurkakoak, baina heurak gidatutako batasun bat nahi dute. Horrela Federazioa bultzakada hauen bitartekotasun toki bihurtu da, ez sindikato autonomoaren izenean bere bidea jarraitzen duen organoa».

Egoera hontatik irtetzeko, hiru konfederazioetatik pasatuko den agiri bat egin da eta nahiko zabala da. Hau da berak eskatzen duena: 1) Federazioaren zuzendaritzako 90 kideri gehienara erabakiak hartzeko ahalmena ematea eta ez orain bezala organizazio bakoitzaren lokarrien arabera; 2) Federazioan eztabaidatzen ari diren arazoak buruzko konfederazio bakoitzaren bilerak keneratzea; 3) Oinarri demokratikozko egiturak berritzen saiatzea, batez ere herrialdeko batzarretan; 4) Sindikatoen Federazio batuan oinarrituko egiturekin harremanak zuzenki izatea.

ARRISKUAK

Lau puntu hauek aurrera eramatea, batasuneruntz urrats handi bat ematea dela uste dute denek, baina inork ez du ukatzen politikazko arazoengatik kontrakoak diren C.I.S.L. eta U.I.L. taldeetako puskaketek indarren lehertzea ekarri dezaketarik.

«Egia da puskaketako arrizkua dagoela» esaten du Carniti-k, eta haize hori aldentzeko ahalagin guztiak egingo ditugula ere egia da, baina azkenez azaltzea komeni da, batasunik ez bada egiten, edozein puskaketa baino gogorragoa izango dela kontrako kolpea langile mugimenduan.

Sindikatoa utzi zezaketen batasun kontrako indarrak 7 milioi afiliatuetatik % 10 izango ziren. Ziur aski sindikato batutik kanpo kategoriatu batzu eta probintziatiko —batez ere Meridione (2)— indar batzu geldituko ziren C.I.S.L.-tik, eta baita U.I.L.-ko sozialdemokratak eta errepublikano asko ere. Alegia, Italiako sindikalismoan beti, edo gerra ondorenetik behintzat, egon den laiko-moderadore multzoa.

Ikusten dugunez, negu latza Italiako sindikalismoaren gainera datorrena. Argi ibili beharko du elurrik nahi ez badu. Gogorak dira italiarrak eta teitatupea garaz bihurtuko diren itxaropena dugu. Badira bai heuren indarretatik kanpo, beste indar batzu, haien zatiketarekin pozutuko zirenak. Hauentzat ez ote da negurik? Udaberriko loreekin batera aurrera jo dezela italiar langileak.

A. AGIRREAZALDEGI

- (1) Italiako hego-aldea.
(2) Italiako hego-aldea.

PALESTINOEK ERE BIZI EGIN NAHI!

(eta II)

Herri bortxatu baten pizkundea.

PALESTINA MENPERATUA

Arabeen eremuak, aspaldidanik, sakabanaturik eta menperaturik ezagutu ditugu. Kolonikuntza klasikoak bukatu orduko imperialismo eraberrituak lotu ahal ukan zituen. 1948an, Bretainia Nagusiak, harmadaren azken hondakinak jaso zituen bezain laster, Ben Gurion lehen ministroak, Estatu sionista aldarrikatu zuen. Israelek ez zedukan inongo eragozpiderik, bigarren Mundugerratearen garaiekin gerizatzen zuten eta bidenabar, O.N.U.-k. Hau, aldi hartan, nazio garaileen eskuarteke tresna politiko bat besterik ez zen. Europak, horretara, juduei zedukan zorra, ordainduta zekusan eta bidenabar, haiek sortzen zituzten barne-problema askotarik ere, libre zatekeen.

Kondairaren garai haietan, aberriak boteretsuenak, palestinoek suntsiketa osoa eta basatia erabakirik zedukaten. Israel sortzeaz gainera, 1950an Abdullah, errege hatxemitarrak, Palestinari gelditzen zitzaion lurraldea Transjordaniarl atxekituaz Jordania-hatxemita sortu zuen. Jordania, betidanik Israelen eta mendebaldeko kapitalismoarekin ongi konpondu izan den erresuma anti-iraultzaile bat da. Bere baitan, alderdi komunistarik ez onartzen eta sarritan, palestina-ko abertzaleentzat Israel bera baino ankerragoa izan da.

Garaiotan, ideologia nahastukatu berri bat hedatu zen. Harako ideologia hark, arabearen imajina, izakera, nagia, alferra, lanaren etsaia, eta axolakabea izanaz gainera, erlijio atzerakoi batez itsuturik zekusan. Honela, arabeei, frantsesei eta britaniarrek utzitako kolonikuntzaren mitologiak zamatut zitzaizkien. Arabeen erresuma «alferraren» alboan, Israelgo estatua, «zibilizazioaren» ispilutza eskaintzen zen. Kibutz mitifikatu haiek, harmadaren zutabe tinkoak eta Israelen mugak hedatzeko tresna baliotsuak izanik ere; sozialismoaren iruditza jotzen ziren. Israelgo «sozializatzearen» bilakaerak intzentsu askoren beharra zedukan. Sionismoaren Erakundeak eta kapitalismo-rik boteretsuenak inbertituriko diruz egindako «sozializazioa» estaltzeko eta gainzuzitzea aski lurrin botatzen zuen intzentsua arkitzea nahiko zaila zatekeen. Baina Europa, «anglomaniaren» garaia izan zen. Urte batzuk ondorengo helduko zen «anglofobia». Honetaz, Gibraltar bera lekuko izaki.

HERRI BORTXATUA

Palestinoek ere guztietatik bortxatuak izan dira. Egiptok, Jordaniak, Libanok etab, palestinoen herri arazoak zokoraturik, beren golkorako bakarrik komeni zitzaizkien erabakiak hartu izan dituzte. Yasser Arafatek Azaroaren 13ko egun gogoangarri hartan, argi eta garbi saltu zituen ONU berak egindako bidegabekeria guztiak. Palestinoek, gaurregun bizirik, badiraute, ez da inork sobra lugundu duelako, aliztik beronek, bere etniaren eta abertsalatasunaren indarrez egindua aurrera.

1948garrena baino lehenago, Palestinako eremuaren % 90 berenak zizuten. Israelgo estatua sortu ze-

nean, beren etxeak, lurak eta ondasunak utzirik herbeste-bortxatuak izan ziren. Ondotik denok dakikegu berauek bizimodu hitza: errefugiatu gisa UNESKoren laguntzaz eta sakabanaturik, Libanon, Sirian, Iraken, Gazan etab.

PALESTINOEN PIZKUNDEA

Urte bete baten buruan gauzak arras aldatzen ari dira. ONU, ia orainarte, 242garren burupideaz, palestinoei errefugiatuen eskubide soil bat besterik ez zien ematen. Arafaten mitinaren ondoren, ONUk bi erabaki arras garrantziz beteak deliberatu ditu: A) Palestinoek, Israelek lapurtu dituen lurak bereganatzeko eskubidea dute. Eta bertan aberri burujabe bat autoerabakibideak deliberatzeko ahalmen osoz. B) Bigarren erabaki honetan, palestinoei, nahiz eta gaurko lurralderik ez izan, Batzar Nagusiara eta beroni atxekirik dauden nazio-arteko erakunde guztietara, entzule-gisa sarbidea ematea.

Eta oraindik, bilakaera honen gorpulean gauzak aski gehiago aldatutako dira. Arafatek oraingoz herbestealdiko-gobernuri ez duela sortuko esan du. Ordea, Arafat bera Kuban eta egunotan (hilak 30) Moskun gobernuko buruzagi bat bailitzan dabil. Eta nazio askotok, O.L.P. (palestinoen eskaziogintzarako erakundea) gobernu gisa onartuko dute. Frantzia bera izanen da aurrenik. Palestinoek, horretara, nazio mordoska baten geriza izanik Ginebrako mahai-ingurura biltzeko abiadura hartuko dute. Nahiz eta oraingoz Israelek holakorik ez aitortu. Baina Israelen esanei orainarte ukan duten oihartzuna galtzen ari zale. Israelgo batzordeak, Arafaten herri-arazoak entzuteraz ez zen sartu ere egi. Hutsik utzi zuten beren albia. Arafaten mitinari, urrengo ekunean, Tekoa-hak, israeldarren ordezkariak erantzun ezin ximpleagoa eman zion. Tekoa bere ohiturazko jarkeretan korapilatu zen. O.L.P.-ri zeukan garrantzi guztia kentzen saiatu zen, Israelek sekula ez zuela onartuko esanaz. Rabbin jeneralak berriz terrorista higuigarri batzuk direla, berriki aitortu du.

Israelek orainarteko jokabideari utzi beharra dauka. Gerra-egitea, konponbide bakartzat hartzea ez da gauza iraunkorra. USAn zenbait amerikano, sionisten itsumustueriaz nekutzen ari da. Brown, USAREN Estatu Nagusi Elkartuko, gudarburua juduen nagusikeriak salatzen auzartu da. Arestian, erdizka bederen, dasaigunez, juduen jokabideak galgatzeko garaia heldu zale amerikanoei. Bestalde, Israel ekonomia alorrean, inflazioaren aldi garrantza, jasanaz dabil. Gerla-gustuak astunak ditu, bizitzaren garestizteak hesi guztiak hautsi dizkio eta honek guztiak bere dirua % 43 desbaliatzen behartu du.

Israel aukera egin beharrean dago. ONUren gudariek Azaroaren 30ean etxeratuko ziren. OLPentzat gerla berri bat leher hurren dago. Israelek du hitza: OLPren nortasuna eta beronen proposamenak onartu ala bosgarren gerla berri bati eraso.

ANATSAN

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak, eta nora jo jakin bear du baserritar burutsuak, berebiziko aragi pillak; gañera esne putzuak, Otek guztiak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERREENTERI

ZERUKO ARGIA
SALTZEN DA:

ELGOIBAR

M. Gorostiza

EIBAR

Angera
Markina
Iriondo
Eguren
Gisasola
Barela
Alday
Aranburu
Estanko, 11
Isasi
Simon
Amana
Uraui
Urizar
Siglo XX

Transportes

azkar s. a.

ERAMAN - EKARRIAK, KAMIOI AUNDIAK

Barcelona Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donostitik egunero:

Iruña, Bilbo, Gasteiz, Alicante, Elche, Elda, Murcia, Cartagena, Granada, Almería, Santander, Valladolid, Zamora, Palencia, Salamanca.

Astean Irutan:

Malaga, Sevilla, Jerez de la Frontera, Cadiz, Lugo, Coruña, Orense eta Vigora joan etorriak.

Hernanirako bide nagusian, ERGOBIA auzoan, DONOSTIAN.

Urrutizkiak: 552650 - 552654
Apartado 1381

IPAR EUSKAL HERRIKO BERRIAK

PARTZUER: INDUSTRIAL
KOOPERATIBA BERRI BAT

Berriki entzuna dugu, hemen, Ipar Euskal Herrian, industrial koopera-
ratiba berri bat sortzeko asmotan zenbait euskaldun gazte. Industrial
kooperatiba berriaren izena Patzuer da. Zer esan nahi du izenak? (Elka-
rrekin, hain xuxen!)

Bai, denok dakigunez, Ipar Aldean nekazaritza lanaz aparte beste ogi-
biderik arkitzea zaila da. Arrantzalerik eta zerbitzuko arloko beste lan-
biderik ere bada itsas ondoko herrietan. Beste jende guztiak nun du be-
ren lantokia? Herriatik at bizi da hamaita gizaseme eta emazteki euskal-
dun: Bordelen, Pablen eta, zer esanik ez, Paris hiri ikaragarrian. Emaz-
teki asko eta asko neskametzan aridai. Gizaseme anitz, berriz, soldadu-
ka amaiturik beren etxetik urrun abiatzen da lan bila. Honela urteak
joan eta urteak etorri, Ipar Aldean jendea ugaltu beharrean guttiagotu
egin da. Gaur egun, barru aldean behintzat, adineko jendez aparte beste
te inor gutti bizi da. Eta, haseran ogibidea falta bazitzaigun, orain herri
sena ere urritzen ari zaigu. Bistan da zein erantzun eskatzen duen arazo
tamalgarri honek: gaurko egoera ekonomikoaren arauak kontuan hartu-
rik zenbait ogibide berri sortu beharra.

Horrela bada, Ipar Aldeko zenbait gaztek, industrial kooperatiba bat
jasotzea erabaki dute. Arrasateko industrial kooperatibari begirada ahun-
dia bota diote. Hain xuxen, beren arteko bost mutil gazte, honelako el-
kar lantegian sinismen haundi batek bultzatuaz, esperientzi tekniko eta
soziala zein nolakoak diren ikasten jarduten ari da Arrasateko industrial
kooperatibari. Aldi berean eta beren etxean bidea irikitzen ari da, gora-
behera juridikoak, finantzierokoak, komertzialak eta beste giza a razoko
zuzenduaz. Gazte hauen helburua hauxe da: industri tradizio eza bai
lehen lehen. Beraz, "Ulgor"-ko esperientziak ikasten badituzte ere, euren
arazoak, neurri hertsiaigoan behintzat, ezberdinak direlarik, irten berri
bat lortu nahi lukete Ipar Euskal Herrian.

Partzuere bere etxe-burua Baionan finkatu du, Mousserolles etxabi-
zitan. Ramuntxo, lamblong, elektronikako profesorea, da lehendakaria;
Massigongue emaztea, ortofonista, eta Dulac jauna, ingeniero, dira lehen-
dakariordekoak; Abearry eta Iturbide jaunak, bankako langile, dira
diru zainak; idazkaritzaren ardura eramango dutenak Housourigaray eta
Lasquibar jaunak.

Partzuer taldeko guztiei gure txalo eta aupada beroena opa diegu
gure eta Euskal Herriko guztien izenean.

Eta bukatzeko, Gandiagaren poematxo bat gogoratu nahi diegu nola
Partzuer taldekoei hala gure Euskal Herriko industrilari guztiei:

Euskaldunak dirurik
egiten du baina
euskerarik ez.

10-GARREN ZABAL ALDIZKARIA

Aurten, azkeneko, Zabal aldizkaria, hamagarren zenbakia, kalera bo-
ta da. Aldizkari honen itzala gero eta haundiatzen ari da nola hemen
hala Hego Aldean. Oraingo honetan, aldizkariaren zenbatekoa altxatua
izan da: lehen libera (50 pezeta) balio zuen ale bakoitzak, eta hemendik
aurrera bost libera (60 pezeta) orainduko da ale bakoitzeko.

Lau partetan eginga dago azkenengo ale hau. Lehen partean, "Euskal
Herriko problemak" izenburuarekin, zazpi idaz lan agertzen da. Bigar-
ren partean izenburuak hau dio: "Gai zabalak". Hemen bi idaz lan
dira. Hirugarren parte "Kulturari" dagokiona da. Parte honek sei idaz
lan ditu. Eta azkenengo partean, berriz, hiru idaz lan aurki daitezke
"Irakurleen Xokoa" izenburu pean.

GURE ELIZEZ

Nola Iparraldean hala Hego Aldean elizaren indarra zabala izan da
Trentoko konzilioaz geroztik. Gaur egun eleiza eta herriaren arteko al-
dea sakontzen ari da, eta badirudi, eleiza gero eta gehiago bere bideari
jarraitzen zaiola eta herria beste bati jarraitu nahi zaiola. Host, eli-
zaren itzala gure herriarengatik ttipiatzen ari dela aitortu behar da.

Zer ari da pasatzen? Oraingo eliz bizitza gutxiagotze hau zein arazo-
rik eragiten du? Arrazoi bat eta bi baino gehiago bada, noski! Haue-
tariko bat, eta ttipiena ez gure irudikoz, gizonaren eta munduaren ikus-
pegi berri sozial bat bilakatzeko ari dela gure artean ere.

Ikuspegi sozial berri hau zer da? Askotan entzun dugu, gaurko kris-
tau bizitza galtze honen jabe eliza bera egiten dela, neurri haundi bate-
tan. Bai, zeren, sarritan arbuizaten da honelaxe, "Batikano II Konzilio-
az geroztik kristauok ez dugu ez sinismenik ez elizgidari onik". Hau,
ordea, arrazoi bat, ala beste arrazoi baten ondorioa ote da?

Ipar Euskal Herrian elizak indar haundiz jokatzen du, gaur bertan
ere. Eta Hego Aldean, berriz, elizak indarra badu bainan indar hau beste
era batekoa delakoan gaude. Hots, gaurko sozial indar berriak Hegoko
eliza Iparrekoak ez bezala zigortzen dute. Iparraldean, adibidez, apaizen
sekularizazio fenomenuak ez du asistitzen, eta inoiz agertu denearan era-
gozpen haundiek topo egin du, elizak berak jarri dizkionakin eta herri
behetik etorri zaizkionakin. Hegoan, berriz, anitz apaiz sekularizatu bada
azken urteotan. Herri barnera begira bagoaz, Iparraldean eliz bizitza
indartsuagoa da Hegoaldean baino. Hala ere, Ipar Aldean eta Hego Al-
dean eliza bizkor agertzen da. Hau nola daiteke? Ipar Aldean iraganaren
presentzia ondo irauten duelako da. Herri osoa ia (Zuberoa, Baxenaba-
rre eta Lapurdi barru aldean) nekazari da eta jendea lehengo ohitura eta
pentsamoldeen egituraz bizi da sozial kontuetan eta elizarenetan, maila
haundi batetan. Hegoaldean, eliza aldatzen ari da; aldaketa honi esker
gaur arteleiza herriarekin batera dabil, neurri zabal batetan.

Aitzitik, Ipar Aldean elizak egunetik egunera neke gehiago izango
duela uste dugu. Bizimodua aldatu nahiaz dabil herria eta eliza beste
erabateko neurriak onartzera beharturik dagoke.

IKASTOLAREN ALDE

Jaialdi bat izanen da, Donibane Lohitzungo Kasinoan, ikastolaren al-
de.

Donibane Lohitzungo ikastolak antolatu du. Abenduaren 7an eta gau-
ko 9etan izanen da.

"Begiraleak" taldeak hartuko du parte bere abesti, dantza eta soinu-
gailuekin.

Maixu ona da beharra.

URZOLA

"Begiraleak" dantza taldea

Vittorio de Sica-ren heriotzean

Parisen, bere bizitzaren 73 urtean, Vittorio de Si-
ca italiar zinegile famatua minbiziaz hil berri da. Ha-
ren pelikulek, Europako azken gerlaren ondoren, ita-
liar neorealismoa deitua izan zenaren joera osatu
zuten, eta joera horren barruan eginiko filmarik on
eta aipagarrienak (bai eta famatuena ere) De Sica-ren
batzuk ditugu: Ladri di biciclette (1948), Miracolo a
Milano (1951), Umberto D (1952), etabar.

De Sica, bere zinegintzaren garairik onenean, poe-
sia eta gizatasuna behartu eta behe mailako jendeen
alde erabili zituen poeta izan zen. Jaiotzez, familia
apal batetik zetorren; lehenik aktore bezala, gero
zuzendari, lan asko eta gogorki egin behar izan zuen
bere bizimodu erosotu eta itxuratzeke. Urte zailetan
bizitza suertatu zitzaion. Italiar fazismoa nagusitu ze-
larik, Centro Sperimentale della Cinematografia deli-
takotik lan egin zuten zinegile haietarik dugu. Arte
sakon eta aurrerakoa egiteko garai txarra zen hura,
artearen garrantzia gizatasun kritiko eta libertatearen
arabera neurtu behar baita; baina fazismoak beti hain
gogoko izan zuen demagogia populista haren zirriki-
tuak ahal bezala aprobetxatuz, De Sica eta bere lagu-
nak ahalik eta filmarik txukunenak egiten bihotzez saia-
tu ziren, ustelkerian erori gabe.

Gerla osterako De Sica profesional trebea zen. Hor-
taz gainera, behartu eta italiar proletario goseti haiei
alde zegoen. Italiar, gerla ostean, mixeriarren mu-
kak ikuitzen zituen pobretasun haundi bat nagusitu zen,
eta gerla guztien ondorenetan gertatu ohi den bezala,
gose gehien pasatzen eta mixeria haundiena jasaten
zutenak behe mailako sozial klaseak ziren.

Fazismoa ez zen politikoki bakarrik frakaso bat
izan, ekonomia aldetik ere baizik. Beraz, De Sica sal-
latzen zuen pobretasun hura fazismoaren ondoren zu-
zen-zuzena zen.

Urte haietan Italiako zinegintzan mirari baten an-
teko zerbait gertatu zela esan liteke. Iragan urteei bu-
ruz nazkaz beterik, eta eguneko egoera umore kriti-
ko batez aztertuz, zinegile trebe batzuk zine berri
baten egiteari ekin zioten. Rosellini-ren Roma, città
aperta filma, fazismo-nazismoaren aukako bonbazo bat
bezala erori zen. Iragan garai baten opresio eta ani-
malikeria guztia agertzen zuen filma hartan, italiarrek,
demokratizazio berri baten beharra ezik, gizonaren din-
tasun eta erosotasunaren aldeko dei bat sumatu ahal
izan zuten.

De Sica-ren pelikuletan, bereziki, errealtatearen ga-
rratzasuna ahal zen neurrian umorez ematen zen,
umore poetiko haren ikuituz errealtate zail eta ne-
gargarri hura itxaropen-bide bilaka eraziz. Haren fil-
metan agertzen ziren emazte, haur, eskale, maitale,
proletario eta gainerakoek, mundua harriduraz beteri-
ko begiekin begiratzen zuten; beren goseaz ohartuz
(ohartu beharko), baina itxaropenik zeharo galdu ga-
be, nahiz eta itxaropen hori askotan mingostasunez
beterik egon.

Miracolo a Milano ikusita nor ez zen hunkituta sen-
titzen? De Sica berak noizpait aipatu izan zuenez, be-
re pelikuletan ez daiteke ideologia zehatzik aurki. De
Sica, eta neorealismoaren barruko beste zinegile ge-
hienek, ez zuten definizio politiko-ideologiko zehatzegi-
rik; hala ere, lehen alpturiko behe mailako jendeen
aldeko jarrera batetik abiatzen ziren. Italiar langile-
riaren pobretasun eta gosea, fazismoaren eta demo-
kraziarik ezaren ondorentzat jotzen zuten, eta horrela
halen ikusmoldea ez zen soil humanitarista, sozialista-
demokratiko kutsukoa baizik.

Neorealismoa, komertzial helburu eta planteamol-
deetatik at, herria egoera konkretu batean zerbitzeko
eta egoera horren argibideak herriari zehazteko egin
den ahaletik interesgarri eta garrantzitsuenetarik bat
dela deritzat. Nahiz eta geroztik beste errealtatezaila
eta zinegile batzuk filma ideologizatu eta intelektuali-
zatuagoak egin, ez dut uste europar zinea geroztik
italiar neorealismoaren neurri herriko sakon bateta-
ra heldu izan denik.

Geroztik italiar zinegile gehienek neorealismoa-
ren ikuitua nabarmen dute; gaurko gazteek zer esa-
nik ez, Bertolucci batek, adibidez, bere lehen filme-
tan (Prima della Rivoluzione egin zuen garaiko haie-
tan, askoz ederrago hura geroztiko beste nabarmena-
go eta sensazionalistagoak baino). Italiar zineak ger-

Haren filmetan agertzen ziren emazte, haur, eskale,
maitale, proletario eta gainerakoek, mundua harriduraz
beteriko begiez begiratzen zuten

espresio aldetiko ekonomia zehatz bat), neurri haundi
batetan neorealismoaren obraz eta amorez delakoan
nago.

Iaz gero nortasunik badu (halako indar adierazkor, eta

Hala ere, De Sica bereziki eta garai hartako bes-
te zinegile batzuei paradoja minberagarri bat gertatu
zitzaion. Berek oso diru gutxiarekin eginiko zine herri-
ko eta herriaren aldeko hura, komertzial eta espe-
ktakular molde klasiko batzuetatik kanpora produzitu eta
banatu zutelako, ez zen herriarengana behar hainbat
heldu. Komertzializazio zailko filmak izan ziren De
Sica-ren haiek, eta konkretuki Umberto D filmarekin
(De Sica bere filmarik onenetzat zeukanarekin) au-
rrez irabazitako sos denak xahutu behar izan zituen.

Horrela, bere frakaso hartaz jabetuz, azken urtean
De Sica, eguneroko oia nolabait irabazi behar ta,
erdipurdiko filmak egiten zituen. Denak ez ziren txar-
rak (orain gutxi ikusi genuen Il giardino dei Finzi Con-
tini nahiko estimagarri zen), baina bai gehienak erdi-
purdiko.

De Sica ez zen sekular purista izan; garai zail
batzutan bizitza suertatu zitzaionez gero, jateko lan
egin beharra zer zen bazekien, eta pedanteria este-
tiko guztietatik libre zegoen. Filma on bat produzitze-
arren (filma on bat egin ahal izateko dirua biltzearen),
bi edo hiru txarretan aktore bezala parte hartzeko ka-
paz zen.

Horregatik behar bada azken denboretako erdipurdi-
ko egoeraren aurka ez zen jazaritzen; bazekien bera
galtzaila zela, eta zine komertzial manipulatuak burru-
ka irabazteko baza guztiak beregan zituela.

Baina zine komertzialak ez du sekular Sciuscia
edo Il tetto bezalako filmarik sortuko, ez eta Umberto
D bezalakorik ere. De Sica hori ere bazekien, eta be-
retzat ohore haundi zen.

Hil da De Sica, baina bere filma hoberenak ez dira
sekula hilko. Orain urte batzuetako «zine klub» haie-
tako Miracolo a Milano ikusiz ikasi nuen beza-
la, zine ona ez burura bakarrik, baizik bihotzera ere
zuzenean sartzen den hura baita. Gaurko zenbait pe-
dantek edo frustratuk hori ahazturik badu ere, bene-
tako zine herrikoia egin nahi duenak berriro ikasi egin
beharko du. Errealitate perzeptiboa, neorealismen ongi
zekiten bezala, adimen eta sentimenduz osatzen baita.

XABIER LETE

ERAMAN-EKARRI'ra

AGENCIA

Transportes A L E

EUSKAL IRRATSAIOAK

ERRI GUZTIRAKO

Urrutizkiñak: 421869 - 427726

Iparraguirre, 8 - DONOSTIA

JOSE ZINKUNEGIBEN
OPTIKA DONOSTIA

URTEETAN LANEAN OHITUA

Hernani, 4

DONOSTIA

YOGUR

GURELESA
GOGOZKOENA

«Godspell», Jesukristoren Ebanjelioan oinarritutako antzerki-lana

GODSPELL

Lau urteko atzerapenaz zamatua izan arren, azkenik, GODSPELL eztabaidatua hurbildu zaigu. Madrileko Marquina aretoan ikus daiteke, John-Michael Tebelak egilearen eskutik hain zuzen, eta Manuel Cellado talde-buru delarik. Bi hilabete badaramatza aretoak gainezka.

GODSPELL hori, Jesukristoren Ebanjelioan oinarritutako antzerki-lana dugu. Ez da Jesukristoren bizitza kontaketa soila, Jesukristoren arnas giroa, eman nahia, bai zik. Kristoren eginkizunak, bizimodu berezia, hitzak, joerak, aserreak, Jainkotasun eta gizatasuna, helburu eta abar, oso osorik eta erabat eskaintzen inor ez litzateke ausartuko. Ez eta John-Michael Tebelar-Stephen Schwartz bikotea ere. Hori kristau komunitzarak, menderen mendetan barrena bete behar duen eginkizuna da eta badugu nahiko lan. GODSPELL ikusterakoan batek baino gehiagok asmo hau buruan izan balu, esan diren txatxukeriak ez zirakeen onartuko...

Bakoitzak Kristoren zati bat azaltzen du, alderdi bat, besteak ukatu gabe, noski. Dena azaltzea harrokeria hutsa bailitzateke...

GODSPELLek ez du, bada, ezer ukatzen eta azaltzen duena hauxe da: Kristoren apaltasuna, maitasuna, bihotz xehea, samurtasuna. Eguneroko eginbeharrari ematen dijon erantzun ximplea. Kristo hau egiazko herri-gizona dugu. Jende xumeekin nahasturik dabilen gizona, bere inguruan, adiskide eta etsai biltzen duen gizona, beste zenbait jakintsuren ondoko gizon onartua... Hil eta piztu egin zen gizona... nahiko jainko ez ote den, neure buruari, oraindik, galdezka ari natziaio.

GODSPELL hitz elkartuak dienez, Jainkoaren lilura, xarma, zoragarria adierazten du. Salo honi, Kristo honi lilura dario (Juan Riboren aurpegia dela, neska-mutilei eskaintzen dien adiskidetasuna, azken afaria dela, jende guztien gatzetasun eta bizi nahia dela). Gure gurea da, Nazaretar hau senitar-tekoa azaltzen zaigu; pakezko gizona, benetako haurra, hunkigarri, hunkigarriega behar bada. Jakin nahi nuke amatasun grinak ez ote zaizkien zabal-zabalik askatzen GODSPELL ikustera joaten diren neskatilei...

Bere mezua, esanahia, batzuetan garratza eta gogorra izan arren, gizonaren barruak eskatzen duena besterik ez da. Indar eta gogo isil horiek esnaraztea da GODSPELLek erakusten duen Kristoren egin-behar nagusia. Gizonaren beldurrak eta estutasunak uxatu. Bere barrua, behin betirako zabalerazi... Hori da Tebelak eskeini digun beritasuna.

Beritasunaren beritasunez, zirkogiroan eskaintzen da antzerki osoa. Jantzi, aurpegi-apaingarriak, margoak etab. zirkoko pailasoen antzekoak dira. Antzezleriak (Manuel Colladoren «troupe» ezezaguna da, Dueñas eta Mara Goyanes ezik) beti taldekoak azaltzen dira, mitokeriarik gabe. Jainkoari esker, Raphaelak Kristorena ez duela egin... Gaurko gazteriak abestu eta dantzatuko lukeen antzera dantzatu eta abesten dute: apal, berez. Hemen, ordea, bada zer esan ttikirik. Hemengo gazteriatik urrun dagoela oraindik (betirako?) jazz-giroa. Rock eta beste zenbait doinu arrotz dira gure artean. Eta hori nabarmen da. Gordinik bai dago. Zati lirikoez, berriz, ikus Azken afaria etab., heldu helduak dirudite.

USAko eta LONDRESko GODSPELLek alde handia aterako diotela horretan, ez dago zalantzarik. Hemengoari indarra, rok-zalaparta falta zaio. F. Umbralen hitz hauekin bat dator: «Comprende que los ultras madrileños se hayan encolerizado con la obra. Yo también me encolerizo. En Godspell hay un bodrio evangelio-rock que los ultras repudian desde el evangelio y yo repudio desde el rock». «HAIR», music-hall hippy famatuaren aldean kaxkarregi gelditzen zaigu «hemengo» rok hau. Sasi roka. Hemengo delako, ordea, eta hemen rok-izpiriturik ez dagoelako bati-pat.

«Hemengotasun» honek beste alderdi batetik ere kalte larria ekarri dio jatorrizko GODPELLi: kritika eza, eta denean, kamustutako kritika, epela benetan. Egileek antzezleri-talde bakoitzaren esku utzi dute, nazioetan, dagokion kritika egitea, bertako egoerak, jokabideak azaltzea, gizarte problemak, Kristoren hitzak direla medio, astintzen saiatzea. Hemen, ordea —berriro ere motz, motel, Kristo gurea kaxkartzen— ez da kritika arrastorik ikusten. Ateraldi batzu ez balira... J.L. Martin Descalzo apez jaunak eta Jose Maria Peman idazle eza-gunegiak —edo beste norbaitek, ez jakin— GODSPELLen indar eka-rria epeldu dute. Jatorrizkoan, ordea, bazegoen kritika hori.

Ez dugu GODSPELL bere be-rean ikusi. Jesukristo, Superstar, ikusterik ez omen dago gure artean... Ez bai dute fededun egileek burutu eta, jakina, gizonagi azaltzen omen dute atzerritar horiek. Errespeto gehixeago merezi omen du Kristok etab. etab. Dena dela, azkeneko Aste Santuan, Madrilen bertan, eta Muñoz Iglesiasen laguntzaz gainera, ez gizon eta ez Jainko zen EL LIBERTADOR ikustera ziguten, eta, eta...

Jesus Mari ZALAKAIN

TXOPITEA-ren «Gauzak»

Azken urte hoietan Deba-arruko artegintza indartuaz eta hobetuaz datorkigu. Bilbon, Aurrezki Kutxak antolatzen duen artista gazteentzako sariketan, aurtan, lehen saria Xabier Agirre Unamuno bergararrak eraman du, eta bigarren saria Alberto Rementeria Albistegi eibartarrak.

Beste eibartar batek, Sabin Aristondok, Gasteizko Aurrezki Kutxak 1973an antolatu zuen sariketan ere pinturazko hogetamar oihalekin.

Inguru honetako Felix Beristain-ek ere Bilboko Arte etxean jarri du bere erakusketa. Aspaldi ez zen irten bere Ondarruko txokotik artista bikain hau eta pozgarri izan zaigu bere erakusketaren berria.

Baina, behar bada, erakusketarik bereziena Txopitea eibartarrak bere «Gauzak» saileko lanez Palma de Mallorca-ko Galería Latina-n jarri duena izango da.

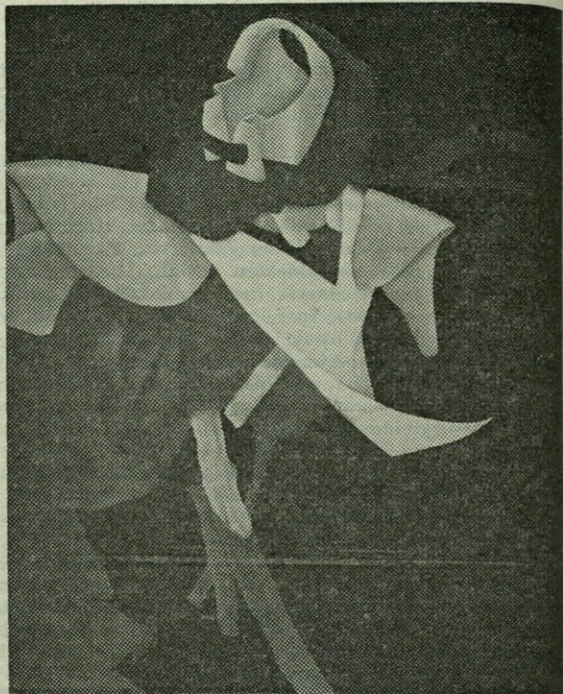
Txopitea, gaztea bada ere, ez du presentazio beharrik. 1971an Donostian «Festival Internacional de Cine»-ko muralen lehen saria eraman zuen, eta Bilboko Aurrezki Kutxak 1973a nantolatu zuen sariketan ere lehen saria jaso zuen, M. Flores, J. Gallego, F. Muñoz Bezanilla, C. Sanz Ramírez eta J. M. Telleria-rekin batean.

Igazko sari horrekin hasi zuen Daniel Txopiteak «Gauzak» izeneko saila. «Gauzak», irudimen harrigarrikoak dira, azti errealtate bat agertu nahi dutenak.

Joan diren urte hauetan, aurrerazaleen artean modan ipini zen oihaletan edo oholetan gauzak itsatsita jartzea. Baina Txopitearen «Gauzak» ez dira gauza berbera. Honek, bilatutako gauzak oihalarri erantsi beharrean, gauzak bere eskuz pintatuaz sortzen ditu; kasualidadezko aurkitzeetatik urrutik, aurkitzen bila doa, bai, baina bere gogoetatik sortzen dituen aurkitzen.

Joera honegatik artegintza landuago batez baliatzen da. Oihal itxurazko gauzak egiten ditu, gehien bat, trapu zatiak zintzilik edo pilaturik bezala. Lan batzuk txorimalo edo sorotako mozorro itxura hartzen dutela. Gauza harrigarriak benetan.

Baina gauzak ez dira anekdota huts batean eroritzen. Ez. Langintzaren egitura teknika ongi ezagutzen duanez, jakintzaz hornitzen da, eta koloreen armonia zentzuz jantzia du. Inoiz Brueghel-en oroitza dakar.

Txopitea-ren «Gauzak»

Maiz, XVIIgarren mendean persegitzen ziren sorginkerizko jardunen oroitza ere ekartzen digu. Majia zaharreko sinbolo oroitza gure egunotan presente jarriaz.

Eta, denen gainez, «Gauzak» izenez, ikuslea libre uzten du bakoitzak bere gisara uler dezan. «Gauzak», misteriozko mundu batean murgiltzen gaitu.

JUAN SAN MARTIN

ESPAINIAKO ZINEA (II)

Salamancako hitzaldiak, N.C.E. sorrarazi zuela genion lehengoan.

N.C.E. jaiotako garaian, 1960. urteinguruan alegia, zinekeria berriak azaltzen hasiak ziren Europan: Frantziako «Nouvelle vague», Ingalaterrako «Free cinema» eta abar leku.

Bestetik, 1962.ean, Europako Merkatu Batuekin harremanetan hasi ziren espainiarrek, eta politikazko irekitasuna aipatzen zen. Lehen «Plan de Desarrollo» zelakoa ere, 1963. urtean onartu zuten.

Frantziar sortu berria zen zinekeria, eragin handia zuen bazterretan. Godard, Truffaut, Resnais, Chabrol, Franju, e.a. aipatzea besterik ez dago hori baieztatzeke. Neorealismoaren bukaera zekarren zinekeria berri honek, eta bide batez, filma aurrerakoiak eskaini zituzten.

Binbitartean, Joselito, Sara Montiel, Carmen Sevilla eta antzekoekin egin zezaketen zinea zen Espainiak sortutako lanik bikainena. Berlinga eta Bardem izango ziren garai hartan zuzendaririk itxurazkoenak.

Alboko estadietan zinekeria berria zuten, espainiarrek ere berea behar zutela pentsatu zuen goiko jendeak. Arazo hori zuzentzeko, García Escudero jauna izendatu zuten «Director General de Cinematografía».

Giro honetan jaio zen N.C.E. delakoa; goitik behera ezarritako erakunde baten antzera.

Goikoek ordaintzen zuten, aurrez muga batzuk ipini eta kanpokoek beste aurpegi bat agertzeko asmoan.

Zabalkunde lanetan ere, gogor saiatu ziren. Zine berri honetaz mintzo ziren aldizkari guztiak jo-ta-ke («Nuestro cine» izenekoa batez ere, hurrengo batetan ikusiko dugunez). Herbestean, Espainiako enbajadorek, Kultura asteak antolatu zituzten N.C.E.-ri buruz.

1962-63.ean, N.C.E.-ren ondorio bezala, eta idela alderdia beren esku egon zedin, E.O.C. sortu zuten: «Escuela Oficial de Cinematografía», alegia. Lehendik ere «Instituto de Investigaciones y Experiencias Cinematográficas» erakundea bazen, baina E.O.C. indartzera ahalegindu ziren.

Eskola berri honek, zerikusi handia zuen zinegile berriez. Eskola horretako maiu eta zuzendariak, eskutan zuten Espainiako zinearen etorkizuna. Baina, hortik ateratakoa, zine berria ahal zen? Zuzendari batzuk askatasunez egindako filmak

ahal ziren? Urrats aurrerakoirik eman ahal zen?

N.C.E.-ren arazoan, «Sistema» atara zen irabazle, inondik ere. Berbestera begira, aurpegi berri bat zerakusten, baina bestetik, benetako aurpegia estaltzen zuten. Adierazgarria dela derizkiot ondorengo zerrenda honi: «Amador» (Regueiro egilearena); «De cuerpo presente» (Eceiza); «El juego de la oca» (Manuel Summers); «El último sábado» (Balaña); «Una historia de amor» (Grau); «La busca» (Fons); «La tía Tula» (Picazo); «El arte de vivir» (Diamante); «Mañana será otro día» (Camino); «La niña de luto» (Sumers); «Nueve cartas a Berta» (Patiño); «El último encuentro» (Eceiza); eta abar.

Carlos Saura dugu zinekeria honen barruan pausorik egokienak eman eta bere lanen lotura bat lortu duen zuzendaria. Bere «La caza» izeneko pelikula izango du behar bada Buñuel-en zinekeraren antza, baina «genio» horiek ez dira noiz nahi izaten. Saura bizi zen giro eta inguruan, ikutu berezia ezarri zien

bere lanei, eta geroztik egin dituen pelikuletan, ikusi ahal izan dugu halako lotura eta estilo bat.

Agian, burges ikuspuntutik kritikatuko du burgesia, eta gaurko gartzeari erantzun bat eman nahi baldin badio, orain arte izan duen estruktura babesari uko egin beharko dio, zihur aski.

Bere lanik aipatuena hau da: «Los golfos», «La caza», «Stress es tres, tres», «El jardín de las delicias», «Llanto por un bandido», «Peppermint frappe», «Ana y los lobos»...

Eta bukatzeko, N.C.E. Administrazioaren morroi izan dela esan dezadan. Haren seme zintzoa izan da sorreratik; haren esanetara egon da beti.

Zinegile ezkerriarrek ere sartu ziren N.C.E.-ko talde horretan, Salamancatik irtendako indar berria zen, eta zerbait egin nahirik elkartu ziren.

Alfer-lana egin ote zuten? Ezetz esango nuke, baina, geroak epai beza.

XABIER UNANUE

NORK KUKURUKU!!!

OLLARRAK

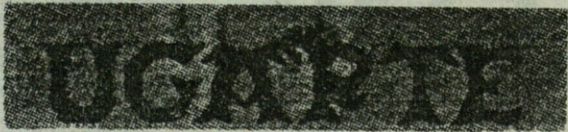
OLLOTEGIAN?

.Ez. FAGOR'ek

sukaldian

JOSTUNDEGIA

MODISTEGIA

Urbietan, 66

DONOSTIA

MITXELENA

ORDULARI ETA BITXITEGIA
Del honi jarraituz bazatoz
zure erlojua KANARIAS bertan
baita merkeago erosiho duzu

Madrin Arza, 1

ONDARRABAI

KRISTAU HEZIKETA, IKASTOLAN NOLA ?

AIETEKO «GURUTZIAGA»-N, ABENDUAREN 12an GAUEKO 8TAN.

ASMOA

Azken urte hoietan, ikastolari buruz, askoegiten da. Arazo handien artean dabil, baina zutik irauten du. Bizirik dagoen ezaugarria. Beste arazo askoren artean, bada bat garrantzi handia duena: ikastoletako kristau heziketa.

Arazoaren berri jakiteko eta sortzen diren galderei erantzuna emateko, arazoaren azterketa sakona egin eta ahal den ideia garbienak eukitzea dela biderik zuzenena, uste.

Asmo honekin, Aieteko Gurutziagak tarteko zuzentzen dituan billera nagusietan, gai hau aztergarri daitekeela pentsatu du. Horrela, aurtengo Abenduko billera, ikastolako kristau heziketari buruz izanen da.

Alboan, ikastolaz kezkatua bizi den edozeini sortzen zaizkion galdera batzuk, ipini ditugu.

GALDERAK

- Heziketak, giza baloretara eta, erligio baloretara ere, iritsi behar ahal du?
- Haurren kristau heziketa, alienazioa ahal da?
- Kristau heziketa, beste ikasgai bat ala, haurren bizitza osoari begiratura, zerbait berezia eta garrantzitsua ote da?
- Ikastoletan kristau heziketa eman behar ahal da? bai ala ez?
- Nork erabaki behar du eman behar den ala ez?
- Ikastola askok, gaur eta batez ere beren sorreran, elizaren babesa beharrezkoa jo zuen. Zer esan nahi du babes honek eta zenbaterainokoak dira eliza eta ikastola hoiaren arteko loturak?
- Gurasoen, andereñoen, ikastola bakoitzeko batzarraren, federazioaren, parrokiaren... zeinen esku dago kristau heziketaren erantzunkizuna?
- Kristau heziketa eman behar dela uste bada, nola eman behar da?
- Apaizak, irakasleak, gaurko pedagogiak eskatzen duen neurrian gertatuta ahal daude?
- Kristau heziketa emateari buruz ikastarorik gertatzen ahal da, eta ikastoletako kristau hezitzaileak ikastaro hoietara joaten ahal dira?

MAHAI-INGURUA.

Galdera hoiak direla eta, beren iritziak emanen dizkigutenak, hauk izanen dira:

- Maria Karmen Alzueta.
- Yon Echezarreta.
- Jose Migel Olano.
- Goierriko andereño bat.
- Zuzendari: Jose María Aranalde.

eziketa jostailuak
eskulanetarakoak
irakasketa gaiak

TXORIKI

Av. Generalísimo, 65
(Txagorritxu auzoan)
Urrut. 241916
GASTEIZ

BLAS DE LEZO

ETXE ONTAN DAUZKAZU SAGARDO, ARDO GAIN-GAINEKOAK
ETA EDARI GUZTIAK

Blas de Lezo Kalea, 6
Urrutizkifia: 41 20 65

DONOSTIA

Donosti-Currerki-Kutxa

EUSKAL IRRATI
SAIOAK

Banen baneko azikal
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak
Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea
Baserri, lur-tresnak ta abar
Torelavega'ko Perla joan
etorriak

Baserriaren alde

Don Roman eta Don Jazinto

Ez dut sua itzaltzeko asmorik. Ezta haundiagotzekorik ere. Are gutxiago, txunditurik, soinekoak urratzekorik.

Hasteko, esan dezadan, ez ditudala Don Roman eta Don Jazinto berdintzen eta parean jartzen. Don Jazinto bait da Gipuzkoako Elizaren buru bakarra. Don Jazinto da Gipuzkoako Elizaren gotzaia.

ESKUBIDEAK

Ez nuen uste, baina nere bizitzan eta jokabideetan ardatz dudana iritzi baten defendatzaile bilakatu da Don Roman. Pozgarria da benetan neretzat. "Giza eskubideen eta giza askatasunaren" aldeko oihua egin du, oraingoan, Don Romanek.

Irakasle eta ikasle elkar maiteak izan ginela uste dut biok. Halere, ez naiz oroitzen, giza eskubideen eta askatasunaren aldeko oihurik behin ere entzun nionik neure maiuari. Nik ez dut gizonaren aldeko egia sakon hori Don Romanek irakatsia. Nik beste zerbait ikasi nion garai hartan neure maiuari: "Agintariei, Gotzaiari, errespetoa eta menpetasuna zor dizkiegu". Egia hori zuen gogozkoa.

Gotzaiari zor diogun errespeto eta menpetasunak, bakoitzaren eskubideak eta askatasuna ezin ditzakete desegin, pentsatu izan dut nik beti. Eta Gotzaiari zor diodan errespeto eta menpetasuna eta nor eta aske izateko dudana eskubidea, uztartu ezinik daramat nere bizitza.

Artean gazte nintzelarik, giza eskubideen aldeko eskutitz bat zuzendu genion 339 apaizek Gotzai Jauriari. NIHIL SINE EPISCOPO deihadar egin zuen Don Romanek egunkariaren bidez. Gotzaiaren ahokulari zenez gero, "zeruari sua" gure gainera ixur zezala eskatuz ibiliko zela, uste dut. Ez bait ziren berriketazkoak izan Gotzaiak orduan gure urka hartu zituen neurriak.

Hamalau urte igaro dira geroztik. Nik orduan ez nuen neure eskubideen eta askatasunaren aldeko oihurik egin, gizonaren eskubide eta askatasunaren alde baizik. Baita Don Romanen eskubide eta askatasunaren alde ere. Don Romanek, gaur deihadar, bere eskubide eta askatasunaren alde egin du. Nik, berriz, ez diot bere aurka "zeruari surik" eskatuko.

Zer gertatu da? Don Romanek erraz eskatzen zuen Gotzaiarenganako menpetasuna eta beronekin bat ez zetozenetzat sua, berdin pentsatzen bait zuten orduko Gotzaiak eta Don Romanek. Gaur, berriz, ez.

Nik ez dut Gotzaiak bezala pentsatzeko zoririk izan ez lehen eta ez orain. Ni beti bilakatu naiz bihurri Gotzaiarekin. Eta, gaur Don Romanek bezalaxe, are eta zorrotzago, debekatuak ditut apaiz lan guztiak. Halere ez diot "zeruari surik" eskatuko Don Roman-darren aldizkari SIREk neretzat egin zuen bezala.

KORAPILOA

Zahartzaroan sortu zaio Don Romani Gotzaiarekin bihurria. Ezin irentsirik dabil horren erabakia. Korapilo hori askatzen lagundu nahi nioke aspaldi-neure maiu zaharrari.

Hasteko, Gotzaiak ez diote Don Romani, irratitik eta egunkarietatik hitzegiteko duen eskubiderik kendu. Eskubide hori irratia eta egunkariaren jabe direnak bakarrik ken diezaiokete. Apaiz-lanak mugatu dizkiote gotzaiak. "Codigoan" oinarritutako eskubidez kendu diote baimen hori. Eliz-legeak dioenez, Gotzaiak izendatzen eta mugatzen bait dizkio apaizari lanak.

Halere, baduela uste dut, apaiz batek bere gotzaiaren iritziak eta jokabideak agirian aztertzeko eta eztabaidatzeko eskubidea. Nere iritzi, Don Romanek ez du asmatu eskubide hori erabiltzeko eran. Ez du modu egokia erabili. Gotzaiaren iritzi eta bere iritzi parean jarri nahi izan ditu. Hitzak berak ere baldarregiak eta traketsgiak erabili ditu. Ez da errespetozko modua izan. Baina hori da gutxienezkoa.

Don Romanek badu, nere ustez, gotzaiaren iritzia eta bere iritzi agerian azaltzeko eskubidea. Baina ez du iritzi hori, ezjakinen aurrean, kalonje tituluz eta Elizaren barruan ezereen nortasunik ez duen "Hermanadadearen" izenean sendotzeko eskubiderik. Roman Orbe, soil-soil, izenpeturik bakarrik, noski. "Canónigo Magistral" deiturak Gotzai deiturari indarra kentzen bait dio jende zaharen aurrean. Don Jazinto Gotzaiak denez hitzegiten digu, Don Romanek, berriz, Roman Orbe denez bakarrik. Nere ustez, badu Don Romanek gotzaiaren aurka ateratzeko eskubidea, baina galtza motxetan, jakina.

AUKERA BERDINA

Don Romanek jakin behar luke, beste inork gutxi bezala dituela irratiko eta egunkarietako atak zabalik. Gotzaiantzat ere ez daudela hain zabalik. Ez da bidezko, beraz, gotzaiak baino aukera eta egokiera hobe agintariari burruka egitea. Burrukarako arma ber-

DON JAZINTO ARGAYA

dinak eskatzen ditu leialtasunak eta zuzentasunak.

Don Romanek ez ditu burrukalari on batek bete behar dituen baldintzak bete. Eta, gainera, kristautasunaren muina dela dirudien eliz irakatsi bat ukatzen duela dirudi. Añoverosen eskutitz famatu hartako irakatsiak politika mailakotzat jotzen ditu. Hau da neretzat eztabaida honetan gogorrena. Gaurko Elizak Ebanjelioaren eskakizuntzat jotzen duela dirudi gizarako arazoei eta hauzei argi egitea.

Halere, zigortu egin behar al da? Ez dut uste egokia denik. Jakina, ez dut uste hain zigor haundia denik hortarakoa ez denari eta hortik bizi ez denari irratian hitzegitea eta egunkarietan idaztea debekatzea.

Halere, azkeneko hitza esateko, duten eskubide hori ez beti erabiltzeko eskatuko nieke gotzaiak. Behartuago, umilago eta indargabeago ager litezen nahiko nuke. Ez dezatela ahantz gizona ez dela batpatean aldatzen. Don Romanek, garai bateko gotzaiaren iritzi eta jokabideetatik hartu du bere pentsamoldea. Badaude agintean pentsamolde berdineko gotzaiak ere. Don Romanek Donostiako Gotzaiaren bidez elkartu behar al du nahitaez Elizarekin, eta Cuencakoak Guerra Camposen bidez?

BIDEGURUTZEAN

Zer egin behar du, Don Romanek, Donostiako Gotzaiak eta Erromak bere aurka erabakitzen badute? Nik ere eliz-lege batengatik ditut debekatuak apaiz lanak. Ez da derriorezkoa apaiz lanetan ihardutea gizon eta kristau izateko. Elizak mugatzen eta izendatzen ditu apaiz lanak. Oraingo honetan, gainera, ez ditu asko mugatu.

Gotzaiak badu irratiko eta egunkarietako Don Romanen ihardunei Elizaren oniritziaren eta ofizialtasunaren indarra kentzeko eskubidea. Bidezko da gainera, hain zabalero haundiz eta gotzaiarekin berdindu nahiaz egiten denean, kentzea. Bestela, kristau herrian ixkanbila eta nahastea ikaragarria sortzen da. Hortik aurrerako zigorrak gehiegizko eta kaltegarri iruditzen zaizkit.

Don Romanek ere baduela uste dut, Elizaren oniritziarik eta ofizialtasunik gabe bere iritziak agertzeko eskubidea. Beharrezkoa da kritika Elizaren barruan. Kristau herriak ere horretara ohitu behar du.

M. ATXAGA

ERLOJU ETA BITXITEGIA

Eduardo Chopeitia

Geteria, 10 - Urrutizkifia: 417751 - Etxekoa: 422700 - DONOSTIA

herrera

GERTATUTAKOAK

HILAREN 20an

Asteazkena, hain zuzen, arratsko 8etan bildu ziren «Herri Ametsa» ikastolan bailara honetako ikastolen arduradunak. Beste gauza askoren artean, bailarako ordezkari bat behar zela Federazio barruan eta hutsune hori beteko zuen lezoar bat izan zen aukeratua.

SIADeco

Siadecok eratua omen du, Federazioaren aginduz, bailara honetarako inkesta bat. Inkesta hau, ikastolako egoera eta hauek hemen-dik epe ttipi batetara izanen dituzten beharrak eta bete beharko dituzten baldintzak ezagutu eta aztertu ahal izateko omen da, aurrerantzean ikastolak pundu horien arauera planifika daitezten.

TXANO GORRITXO

Hilaren 22an, larunbatean, Trintxerpeko Kooperatiban, inguru haue-tako ikastola guztietako haurrei dei eginda gero, Xaribari taldeak Txano Gorritxo izeneko antzerkia eskaini zuen. Jende asko bildu omen zen handi eta txiki, zahar eta gazte; ez da harritzekoa, edozein egu-netan ez bait da halako aukera izaten gure bailara honetan!

GERTATUKO DIRENAK

ALTZA, INTXAURRONDO ETA HERRERAKO IKASTOLAK BATASUNERAKO BIDEAN

Gorago aipatutako bileran jakin ahal izan genuen, hiru ikastola

hauek, nola edo hala, batu nahi du-tela, edo hobeto esan, batasunaren beharra dakusatela, argi eta garbi. Baina nolakoa izan beharko ote du batasun horrek?

Herri bakoitzak bere parbularioa beharko du izan, baita herri bakoitz-ean lokal batzuen jabetza lortuko bertakoentzat, eta hortik aparte «E.G.B.» mailako irakaskintza hiru-ek batera atera beharko dute aurrera.

Esan dezagun orain arte ere no-labaiteko lotura izan dela hiruren artean, baina oraingo honetan da-goenez gero batzorde bateratzaile bat martxan da eta lehen pauso sendoa emana. Bejondeiela!

BATZAR NAGUSIA

Herri Ametsa ikastolako guraso eta arpededunei abisua: Abenduaren 4ean arratsko 7etan hasita Batzar Nagusia duzue. Esan beharrik ez dago euskaldunontzat zenbateraino-ko garrantzia duen, zeren inoiz Her-reran euskal kutsu eta arnasa sen-dotu eta indartuko bada ikastolari eta bertan hainbat urtetan, jo-ta-ke, lan egin dutenei esker izanen dela. Gure aldetik beraz, erregu bat: ez zaitezte la joan gabe gera!

ETXETXUKOAK

hernani

EUSKARARI BURUZ

Udaletxeok antolatuta euskara gai harturik, erdaraz eman zen hitzaldi hau. Lehen J.M. Barandiaran erdaraz mintzatzaren jarri zutenek orain berriro hanka sartu. Horrela-ko hitzaldiak ongi ziren orain ho-geitamahest urte, baina orain ez. Hernaniko ikastolatan zazpirehun haur baino gehiago dabilta, eta eus-kara ikasten eta lantzen beste ehun bat izanen dira. Guk euskara

egin arazi geure haurrei eta bitar-tean gu erdaraz ari? Hau faltsuke-ria litzake. Iraunen zuela zioen, bai-na ez dut uste, denak bera bezala jokatzaren bagara. Hizlari batek, na-hiz eta erdaraz agindu, berak aski du begiratu bat ematea nor den han konturatzeke denak edo gehie-nak sudur luzeak direla. Hotz dau-de erdaldunak eta berotzen dena euskara ikastetik hasten da. Ez ahal da izanen gure hitzaldiak er-daraz, euskaraz gaizki gabiltzalako? Mintzaira kamustuta dugulako eta zorrozteko gogorik ez?

Lizardiren ametsa gogorazi nahi diogu. Euskal gramatika bat prestatzen ari omen ziren agure hile zuri batzuk, baina ordurako eus-kara galdua zela konturatu gabe. Agian, euskara bazekiten, baina er-daraz ari ziren hizketan euskararen alde lanean.

BERTSOLARI ZAHARREN OMENALDIA

Bertsolari zaharrei egindako ome-naldian eguarte ederra igarota du-gu. Zein goxo hartu dituen jendeak bertsolari zaharrak! gure herriak badu zorra hauekin. Gerra ondian hauek izandu ziren, lehen, plazetan mintzatu zirenak eta jendeak zuen mamu beltza astindu zutenak. Lan hontan Basarri izandu zen, nere us-tez gehiena, egin zuena, bai irratiz bai albistariz. Bijoakie denei gure esker beroena.

«GAZTE BI»

mutriku

AURREZKI KUTXA PROBIN-TZIALAREN ZOZKETA

Aurrezki Kutxa onek urtero an-tolatzen dituen etxe bizitzaren zo-zketak direla eta, Mutrikuko erria, zorioneko arkitzen dela esan deza-

kegu. Urteko laugarren zozketa on-tan banatzen diren iru etxe bizi-tza oietako bat berriro eskuratu zaigu, zenbaki saritua 832.501 iza-nik. Zazpi urteren barrunean iru etxe bizitza, alajaiñetan... Ori mau-ka!

Saritutako txartelen jabea, orain-dik azaldu ez bada ere, zenbakia gure erritarren artean arkitzen da. Saridunak bere zenbakiaren bi-dez, Gipuzkoako edozein erritan etxe bizitza eros dezake, edo bes-tela bere sari osoa dirutan jaso. Etxe bizitzari dagozkien argitasun edo argibide guziak AURREZKI KU-TXA PROBINTZIALAREN gain izan-go dira. Saridun nor ote? Dena de-la, ar beza gure zorion-agurrik be-roena.

BEARDUNEN ALDE

Azillaren 17an, ELIZ BARRUTIKO KARITASek eratuta, erriko eliz ata-ri eta meza guzietan, beren estual-dietan arkitzen diren sendiei la-gundu al izateko diru-eskea egin-zan, laguntza onen bidez ezbear gorrian arkitzen direnak zerbait la-guntasun eta lasaitasun izan ditzan. Bein eta berriro, gure errita-rrek, kristauki azaldu zuten lagun urkoarenganako maitasun eta ongi-naia, beren biotz berotasun eta bo-rondate aundienarekin lagunduaz.

Erriko KARITAS aldetik, eskerrik beroenak ematen dizkiegu erritar laguntzaile guztiei, eta urrengo es-kean ere, dezuaren erantzukizuna aint-zat eukirik, zuen laguntza emango dezuten itxaropenean arkitzen dira, estualdian arkitzen diren sendiei la-gundu al izateko.

ANDONEGI-tar Z.

getaria

EHIZA ETA KAIOLA

Landareetatik animalietara eta animalietatik gizon emakume onga-

na gehituz (ugalduz) joan dira as-katasunerako ahalbideak (!?).

Gizakia izaditik aldenduz joan da, Izadia etsaitzat hartuaz. Ehiza eta kaiola instituzionalizatu egin ditu. Eta teknifikatu. Gure herriko zuhaitz eta landareak galtzen ari gara eta kutsadurak hibai eta itsasoko arrain nota asko izkutarazi, edo arriskuan jarri ditu. Bestalde, Felix Rodriguez de la Fuentek salatu ditu Bilboko ehiztariak: «Bilbo, esa industria ciudad que eyecta cazadores a todo el Norte de Castilla». Baina, ez du inork ezer esaten Cia-k gure herri-ra bidali dituen Kiessinger-en lagun bakezaleez. Bienbitartean gaixotasu-naren atzetik ehizean zebiltzen me-dikuek gizakia bera ehizatu dute eta gaur negozioirik haundiena bi-hurtzeko bidean doaz laborategi far-mazeutikoak. Azkenik, Herioa bera ere ehizatu dute eta hospital kaio-letan sartu.

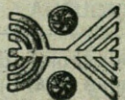
Orain (tximinoetatik ez gatzela demostratzea bakarrik falta da. In-kisizioa aurrera ari den eran hori ere demostratuko baita.

«TXAKOLINDEGIA» (!)

Euskal Herrian sustrai sakonak dituen benetan komunikabide artis-tikoa da bertsolaritza. Telebistak hainbeste jende geldotzen duen ga-rai hontan, tabernetan John Denver edo Neil Diamond-en abestiak ent-zuten ditugunean, ez da xamurra bertsotarako giro onik aurkitzea.

Arrantzaile jendeari ez zaio sena-rik (irudimen azkarra, oroimen ona, berezko etorria) falta, eta giroak apurtxo bat lagunduko balu, aurki-genituzke herrian bertsolariak. Bai-na, nola berpiz dezakegu bertsoa-letasun hori? Sagardotegirik ezeean, txakolindegiren bat sortu behar ote dugu?

XIXANGREA

Bankaetxe on batek arazo asko koponduko dizkizu.

Zenbat eta eskurago orduan eta errezago.

Banco Guipuzcoano

gertuan daukazu, zure zerbitzuan prest eta gogotsu.

ZURETZAT

zaldibia

IKASTOLA

Azaroaren 24ean, Ikastolaren urteko bilera nagusia egin zen. Han bildu ginen guraso, andereño eta laguntzaile.

Joan den urtean gertatu zen aipagarriena hau da: amaika ume ikastolatik kanpora ateratzea. Ederki erantzun zien juntakoek arazo honi —«Ikusten da garbi gure kontzientzia noraino irixten den» — «Horrelakoak kalte handia egin liezaioke ikastolari» — «Seme zaharrena rentzat txarra bada, bigarrenarentzat ere ez da ona izango». Ni zuekin bat nator, modagatik, etxean pakea emateagatik eta beste mila arrazoi sinplegatik haurra ikastolara bialtzeak problema serioak dakartzu Juntarentzat, andereñoentzat, gurasoentzat eta batipat haurarentzat.

Lehen ezinean dabilen ikastola, berriz, aurrera jarraituko ez dutenekin dirua eta denbora alferrik galtzen jardungo al da ba?

Ikastolako ume guztiak berdin ikas dezatela nahi izatea, astakeria handi bat besterik ezer ez da. Zaldibitik haurren bat edo beste atzeraxeago dagoena Ordiziara bialtzea daitekeena da, baina, denak atzeratuak daudela esatea... Ez da egia. Hori esan duen Ordiziako andereñoak, zergatik esan duen gustora jakin nahiko nuke.

Diru alderdia ere ikusi beharreko gauza da, aztertu ziren zenbait puntu. Esate baterako: Nork eta nola ordaintzen diren ikastolako Gastuak % 33 gurasoek ordaintzen dute, % 27 Herri-ekintzetatik ateratzen da, % 15 sozioek jartzen dute, % 13 herriko enpresek ematen dute eta % 12 zorretan gelditzen da aurtengo presupuestoari begiratuz gero.

Izan zen beste planteamentu bat egin zuen ere: alegia, guraso bakoitzak, irabazten zuenaren arabera, hileko haurren kuota paga zezala. Hori jende gehienaren begietarako ezinezkoa da oraingoz; askoz jatorragoa zeritzan asanbleari guztiek ordaintzeko moduko kuota jarri eta ahal zezakeenak handik gora ordaintzea.

Gizarte hontan badaude lehen ere nahiko diferentzia, eta ikastolaren izenean ez dugu diferentzi berririk onhartzen. Hobea da gizarteko diferentziak kentzen saiatzea eta berdintasun handiago batera irixtea, baina, hori ez da oraingoz ikastolaren egitekoa. Ikastolak bere burua salbatu behar du eta berez nahiko burruka denez, ez dagokio burruka berririk bere gain hartzea. Ikastola gure herriko beste arazo askoren artean beste bat gehiago da. Eta aspaldian badabil halakoxe joera narratz bat: aitzaki eta pekutu asko berari botatzekoa.

Ikastola dagoen bezala gehiago ezin duelako dago, ez nahi ez duela. Ez da denbora galtze bat askok esan duten bezala, euskaldun sentitze garenontzat eta langile sentitzen garenontzat.

Ez dauka uste bezain errez lotura askotatik askatzerik eta trabak kentzerik. Traba horiek golpez eta trakeskerian haustea bere burua hil zorian jartzea bai litzateke. Piskanaka, piskanaka egin beharreko lana da hori.

Askok muturra alde guztietan sartzea besterik ez dute pentsatzen; zenbaitek, ikastola, egoera larri batera bultzatzea.

Ikastola ideologia konkretu batean menpean ez du bizi behar, eta ere gutxiago, ideologia hori arrotza bada.

Beste lezio bat ere ikasi genuen igande hortan: gauzak ongi pentsatuta egin behar dirala eta harma beti gertu eduki, uste ez den zuloak ertetzen dirata.

Eta Zaldibiko «Watergate» (bigarrena) honetaz ez dugu ezer esan.

GIRO

zestoa

TXOKOAN PILOTAN

Duela zenbait hilabete, Gazteria-
ren Biltokiak, pilota txapelketa bat antolatu zuen. Baina, txapelketa honek, badu berezitasunik, txokoan jokatu bait da, hots, pilota leku-

aren atze aldean.

Hemen trapuzko pilotaz jokatuaz ialetasun eta maitzurkeria guztiak agertzeko era izan dute partekide diren pilotariak. Izan ere zer egokiagorik txokoan dauden leiho, uulo eta trabak baino pilota «xal-txa» bat antolatzeko?

Eguraldiaren laguntza behar hainbatekoa izan ez delarik txapelketa oraindik burutzeke dago, azken saioetan aurkitzen bada ere. Gabonak alderako, txapeldunak eza-gutzeko era izanen dugulakoan gaude.

Idea egokia benetan, txapelketa hau antolatzea. Txokoan jokatzeko era hau, arras ezaguna bazitzaigun ere, aurtentolatu da «Lehen Pilota Txapelketa Txokoan». Hurrengo urteetan ere jarraipena opa diogu.

Bestalde, bikote ugari ikusi dugu txapelketa honetan. Zestoar guztiak hementxe batu garaia dirudi, haseran zenbait eztabaida izan bazen ere. Pilota txapelketa honetan nabaritu dugun giroa, beste herri arazo garrantzitsuegietara eraman behar genukeela uste dugu, ez bait dugu aski hortan bakarrik gelditurik. Aurrera beraz!

KARTOI BILTZEN

Ikastolaren diru beharrak ugariak direla eta zenbait kampania antolatu ohi da behar gorri hoiek gainditu asmoz. Egun, arrakastarik handienetarikoa agertzen diguna kartoi biltzea dugu. Aipatu beharrrak betetzeko Ikastolak kartoi eta paper biltzea bat antolatu du.

Kontuak atera ondoren, herritar guztiak laguntza eskaintzen badugu, ikastaroaren azkenean diru puska bat lortu daitekeela, diote batzordekoek.

Egokia izanen litzateke guztiok langintza honetan parte hartzea. Bakoitzarentzat ez da lan zaila, etxan diren kartoi eta paper zahar guztiak ateratzea, dirudien baino diru gehiago bil bait liteke etxe, denda eta lantoki guztietako hondakinak bilduaz.

ZINE KLUB

Lehenengo ZERUKO ARGIAN aipatu bezala, Azaroaren 22an eman zitzaion ZINE FORUM saioari hasiera. Besterik esan bagenuen ere lehen egunean bederen, elkar hizketaren gidaritzaz Loliola Herri Irratiko Arregi jaunaren ardurapean izan zen. Baina Xabier Unanuek ere berri aipagarri bat eman zigun, hots Zine Klub delakoa baimendua zela eta hemendik aurrera Zine Klub honen izenean joanen dela Zine Forum-en antolaketa.

Honek zenbait egokitasun izanen omen du, filma berezi batzuk ikusteko garaian behintzat. Beraz Zestoa badugu ZINE KLUB bat. Ea, nola erantzuten diogun.

GABONAK HURRERATZEN

Aurtengo Eguberriak ere urrutie-nean izan genituen, konturatu orduko gainean bait ditugu. Aurtun ere Olentzero edo Gabon eskea prestatzeko asmoa izan dela uste dugu. Egoki izanen litzateke garaiz, bai abeslari, diru biltzaile, gurd prestaketa e.a. lanetan hastera gero presaka ibili gabe.

Oraindik aurtengoa zein elkar-terentzat izanen den zehazki ez badakigu ere, Zestoa beti bezala esku zabala azalduko zaigula, uste dugu. ERTXIN HARRI

beasain

HERRIKO KALEAK
ETA IBIL-BIDEAK...

Beasainen zehar maiz samar iragan denak badaki noski, beti ere (eta zenbait ordutan bereziki) ez dela oso samurra herria iragaita behar den lekura berehala heltzeko. Hori horrela eta azken urteotan kale berri asko egin denez (bere-bilak gehiago ugaritu arren), herriko udaletxean horretarako den lan-taldeak, kaleetan zehar ibil-bideak zer zuzenbide edo direzio behar luketen erabaki berri dute eta seinaleak jarri bezain laster, era berri horretan ibiltzea behar-tuko da noski.

Jakin dugunez, Ormaiztegi edo Idiazabaldik (sartaldetik) Ordizia-rantz (sortalderantz) doan, on-

dorengo kale hau iragan beharko ditu: Ihartzako Olak kalea, Nafarroako ibil-bidea, Kale Nagusia eta J.M. Iturrioz kalea. Beraz, hau lehen bezala gelditzen da.

Bestalde, Ordiziatik (sortaldetik) Ormaiztegi edo Idiazabala doan, kale eta leku hau iragan behar ditu: J.M. Iturrioz kalea, Esteban Lasa kalea, Martina Maiz kalea, Eliz aurrea, Erauskin kalea, Oriamendi kalea, eta, hemen, Nafarroako ibil-bidetik Ihartzako Olak kaletik zehar ala Fueros kaletik zehar hel daiteke Katea deritzan bide-gurutera.

Bi zuzenbide hauek parekide edo... direnez eta gutxienik ere kilometro bat parean dutenez, elkarrekin loturak ere nahi eta nahiezkoak dituzte. Horrela bada, J.M. Iturrioz kalearen haseran duten lotura, jaiteko izanen da, hots, Esteban Lasa kaletik J.M. Iturrioz kalera ibiltzeko, baina ez alderantziz. Santa Maria kalea berriz igotzeko bakarrik, hau da, Kale Nagusitik Eliz aurrera igotzeko, baina ez alderantziz. Erauskin enparantzian, igo nahiz jatsi daiteke eta berdin Barrendaingo loturan.

San Inazio kalea berriz, Erauskindik Santa Mariara iragan daiteke baina alderantziz ez. Nafarroako ibil-bidean berriz, bi zuzenbide (direzio) izanen dira Ihartzako Olak kaletik Barrendain enparantza bitartean, baina marra zuri handi bat erdian delarik bakoitzak besteren biderik errespetatzea dezan eta aurreratzea galeraztearren. Barrendain enparantzatik Kale Nagusira bitartean berriz zuzenbide horretan iragan liteke baina ez alderantziz. Hala ere, bereizketa txiki bat egin bide da hemen RENFERen kargalekutik Barrendainantz irtezen diren kamioientzat. Kasu honetarako, semafororen batzu jarriko omen dira eta ehun bat metro horiek kontra-eskura egitea izanen dute kamioi horiek.

Idiazabaldik Ordiziart joan-etorrian dabilen hiri-autobusak berriz, herria alderik-alde iragaiten du eta geltoki batzu aldatzea beste lanik ez du eskatuko noski. Tolosatik Bilbora joan-etorrian dabilenak berriz, bide desberdinetik une batean joatea besterik ez du izanen, bere geltokia dagoen lekuak bi eratara ibiltzea zilegi duenez.

Ez dakit zer erabakiko zen, baina besterik da Iruñe, Lizarra eta Ataundik etorki, Senpere kaletik sartu nahiz irten egiten dutenentzat. «Estellessa» Donostiatic datorkeenean sortzen da arazoa; berdin «Vergaresa» Iruñetik datorkeenean eta era berean Ataungo autobusa herrian sartu ondoren Barrendaingo enparantzara doanean. Ikusi egin beharko dugu zer nola kontontzen den hau. Badirudi, lehen esana betetzekotan, herrian ibilaldi trakets samarrik egin beharko luketela ala herriz kanpo iragan (hau ere zaila eta baldreza herrian geldiduna dutenez), baina ikus dezagun zertan geratzen den.

Oro har, asko arinduko da bere-bilen herrian zeharreko ibilera, nahiz eta batzuntzat traketsago izan. Hau guzia egokiago izanen da noski Esteban Lasa eta San Inazio kaleak lotzen dituztenean eta zer esanik ez Oriamendi Ihartzako Olak kaleaz Dolarean batzen denean...

ZENBAIT LANTEGI ETA...
KALEA

Aurreko gaiari zerbait lotuta dago hau ere. Badirudi Nafarroako ibil-bidean den zenbait lantegik (gaur herri barruan) hala nola Indar, Union Cerrajera, Construcciones Azpeitia, Pesa, Irurena eta beste garaje batzu (azken hauek duten kamioi mugimendua dela eta batipat) nahiko nahigabetsu eta endredagarri gertatzen zaila ingurumario zenbait jenderi, azken aldi honetan entzun arazi diren zenbait kexa kontutan hartzen badugu behintzat.

Lehen lantegi horiek herriatik hurbil eta aldi berean aparte zeuden. Gaur ordea, egungo zabalkundea dela ta, herri barruko kaleetan daude. Bestalde lantegi horietan lanegiten duen jendeak erosotasuna du lanera joateko eta zenbait harremanetarako ere gertu daude. Beraz ez dira zikinak (garaieak zikinak) baina kamioi hotsa eta turutak sarri izan ohi dira noski.

Badakigu gaurko hirigintzari begira (predikatu eta egiten ez denari begira batipat) ez daudela gaur leku egokian, baina Beasaingo lurretan eta gertu samar gelditzen diren lantegi bakanetakoak dira, gainontzekoak apurka-apurka

badoazenez (batzu joateko hobeak ziren). Horiek ere noizbait hortik aldendu araziko dira eta lur horietan hainbat bizileku edo... (batek ahal daki...) behetik gora dituzten «etxeak»? egingen dira eta orduan hor pilatutako jendea Beasaindik kanpora joan beharko du egunoroko ogia irabaztera (inguruen denentzat lantegirik izaten bada...).

Edozein erataria ere, komeriak izan behar dute gertuan lanegin eta leku patsaratsuan bizitzen... Dena ez dago lortzerik noski eta ni neu behintzat nahiko konforme nintzateke baldin eta etxe bizitzetatik hurbilen diren eta izanen diren lantegiak aipaturiko horiek bezain txukunak balira. Garajetako kamioi hotsa ez da ederra noski baina bada inguruan gertuago txapa hots bikainik ateratzen duenik baina, handia denez... inork ez bide dio entzun zaratarik...

MURUMENDI

oiartzun

AZAROAREN 16 KO BILTZARRA

Aurrerokoan adierazten genuen bezala, Azaroaren 16an izan zen herri mailako biltzar hori Esteban Dohatsuren Parrokian. Jende mor-do bat azaldu zen; agian ez behar haina, baina bai bazen jenderik.

Ikastolako juntako batek hitzegin zuen gehientzat; izan ere Ikastola hasi bai zen mugitzen orain dela urte pare bat edo. Orduko Ikastolako batzordeak ikusi zuen ikastetxearen beharra; hain zuzen legeak ere hortara bultzatzen zuen.

Proiektorek ez bazen egin ere, diru askoren beharrean izango zirela ikusten zen; geroztik premiak berdin xamar jarraitzen dute.

Orain hilabete batzuk, Lartaunek ere bere beharrak azaldu zituen eta herriari begira elkarrekiko planteamendu bat biontzako hobe iduritu zitzaenez gero, arkitekto batengana jo zuten: Peña Jauna bera. Honek anteproiektu bat egin omen du, eta hemen ikastetxea ezik, zine bat, frontoi estali bat, gelak, azaltzen dira noski. Hau oso ongi datorkigu herriko beharrei begiratzen badiegu. Izan ere ez dugu deus horrelakorik.

Proiektua aurrean izanik, lege gizonakin egon ondoren, Soziedade Anonima bat egin nahi da. S.A. zergatik, Elozege lege gizonak azaldu zuen. Haseran kooperatiba baten itxurapean egin ote zitekeen ere ikusi omen zen baina legea S.A. delakoetan garbiago azaltzen denez, bide hau hartu da jatorragotzat.

S.A. honen eginkizunik nagusia Ikastolak behar duen Ikastetxe berria altxatzea da, arauan azaltzen den bezala. Araudi osoa ez dago argitzerik; halaz ere hiru puntu nagusienak emango ditugu:

1.—HELBURUA:

Helburu nagusia Ikastolaren birtatez O.I.O. (Oinarrizko Irakaskuntza Orokorra) ematea da, hortarako behar diren tresnak (batik bat Ikastetxe berria) sortuz. Bai eta ere, Oiarzungo beste premia batzuk (kulturazkoak batez ere) betetzea, hortan saiatzen den Lartaun elkarteari eta beste antzekoeri lagunduz.

Bere eginkizuna kulturazkoa da, etekinik lortzeko asmorik gabe, helburu gizateteki hutsa dela garbi garbi geldi dadin.

2.—ELKARTE-KAPITALA:

Elkartearen kapitala, gurasoek eta gainditu nahi diren arazoen garrantziaz jabetzen beste edonork emana, 10 mila pezetako aziotan banatuko da. Azio bakoitzak autarki baten eskubidea ematen du.

Azioak beste edonori salduak izan daitezke, erosteko lehen-eskubidea bazkideek berek dutelarik, Batzar Nagusiak urteroko haseran jarritako sal-neurrian.

3.—ESKUBIDEEI BURUZKO
ERAKETA:

Eskubideei buruz, Elkarte edo S.A.ak hiru atal izango ditu: Batzar Nagusia, Arduradunen Batzordea eta Kontu zaintzaileak.

(Araudi osoaren berri jakin nahi duenak, eska diezaioteko Ikastolako

batzordeko edozeini).

Elkarrizketa sortu zenean, 29m puntuan agertzen den «Azio bakoitzak autarki baten eskubidea ematen du» honen arriskua agertu zen. Izan ere diru duten batzuen artean har ditzateke azio gehienak eta orduan S.A. hori zeinen eskuetan egongo da? Badakigu aurreneko puntuan agertzen denez, «helburu gizateteki hutsa» izango duela, bainan dirua tarteko denean...

Orduan hitzegin zen autarkietan «maximo» bat ipintzea, eta bereala-xi honen arriskua ere azaldu zen. Alegia, batek nahiz eta azio asko hartzeko modua izan, juxtu autarki gehienak lortzeko haina hartuko litzukeela. Dena dela arriskua beti hor dago; azkenean ez zen garbi gelditu hau nola konpon daitekeen.

Pentsa dezagun herriko 50 lagun artean, hiru milioi t'ardi biltzeko modua izan denean (hitzez behintzat), denon arte zerbait egin genezakela. Noski denok berdin ez dugula erantzungo, bainan DENON arte...

Orain S.A. hau aurrera aterako ba da eta, jakina HERRIA berarekin batera, lan egin beharra dago. Arduradunen batzordea hor dago lanerako gogoz, beren jakinduria eta laguntza herriari eman nahi diotenentzat. Batzuk badira sartu nahi dutenak, baina gehiago behar dira. Oiarztun biziko bada, saiatuta, lan egin da izango da.

Udaletxe eta beste organizazioetara joan baino lehen, herriaren erantzun lagungarri, babesgarri baten zai daude.

Ea, zuk oiartzuar zeran horrek, zer esaten duzun! Oraingo umeak, geroke gizonak! Oiarztun, gogor erantzun!!

LARTAUNGO KORALA

Talde hau ere ari zaigu lanean jo ta ke. Yon Onatibia zuzendaria dela, Asmo bikainak dituzte eta hor ari dira lehengo «Euskal show» zelakoaren antzeko zerbait prestatzen.

Abesbatza nolabait osatua omen dago eta orain dantzariak prestatzen ari dira. Dantzariak direla eta, nesken erantzuna mutilena baino jatorragoa izan da, Onatibiak berak zioenez. Mutilak neskak haina ez ote gara? Ea ba animatzen garen. Oiarztunen badago gatzetia ederra; nahiz eta denok dantzarako eginak izan ez, batzuk bederen...

Behin prestatutakoan ziur gaude, jardunaldi ugari izango dituztela. Izan ere dagoeneko, herri batzutatik deiak, jasoak izan dituzte. Zer gertatuko ote, hasitakoan? Hasi bitartean prestatzeko lana ere ez da tikiia, baina jendeak gogoia duenean, zerbait egiten da. Aurrera bada zuen asmo hoiekin!

Beste berri bat ere eman zigun eta hau Eguberriak inguruko. Egun hauk ere urreratzen doaz eta ba dute zerbait egiteko asmorik: Olentzero lehiaketa bat antolatzekotan dira herrian, hauz guztiek parte hartuaz. Berria zehatzago jakitean, mintzatuko gara berriro.

Gazte talde bat

bilbo

GABON JAIALDIA

Aurtun ere Gabonetan, jaialdi bat edukiko dute Bilbo eta inguruetako ume euskaldunak, abenduaren 22an, igande, goizeko hamaika t'erdietan.

Jaialdia, iaz bezala, Santiago Apostol teatroan izango da (1.400 eserleku), eta sarreraren prezioa 50 pezetakoa, eratzailea Lejoako ikastola delarik.

Parte hartuko dutenak hauk izango dira: Kixki, Mixki eta Kaxkamelon pailazoak, Lurdes Iriondo eta Xabier Lete abeslariak, Lauro ikastolako KUKU korua, Algortako ikastolako abeslariak, Santutxu ikastolako pailazoak eta Lejoako ikastolako teatro taldea.

Presentatzailea Xabier Kintana izango da, Olentzero bere eskuz datorrelarik.

IRAKASLE BAT BEHAR DA

Bilbo inguruko ikastola batetarako irakasle bat behar da. Idatz ezazu hona: X. Gereño - Avda. Ejercito, 18 - BILBAO-14.

GERENO

NIKOLAS ALZOLA ETA JOSE LUIS LIZUNDIA

- Euskal kazetaritzaz arduratzen eta mintzatzen zaizkigu
- Ikastaro labur batzuk eratu behar lirateke kazetaritzaz
- Gure astekariak, oraingoz, egunkari bihur daitezkeenik ez dut uste

Bataioko eta jatorrizko izen deiturak baino ezagunagoak gertatu zaizkio konbentukoak Nikolas Alzola Gerediagari. «Anai Berriotxo» deituraz ezagutzen dugu gehienok. Euskal aldizkari guztietan idatzi duela uste dut, baina izenorde desberdinez: «Ozerinjauregi», «Tontorra», «Altzarte», «N. de Cortazar», «Arriurdin», «Bitaño» eta abarrez. Durangaldeko Izurtza herrixkan jaioa dugu. Euskaltzaindiko liburutegia moldatzen laguntzen dio, gaurregun, Alfonso Irigoien liburutegian.

Jose Luis Lizundia, berriz, Euskaltzaindiko idazkari-ordekoa dugu. Horretaz gainera, «Gerediaga Elkartea» sortu zuenetikoa. Elkarrekin honen idazkari izan da bost urtetan eta lehendakari-ordeko urte betez. «J.L.L.» eta «Amaitermin» deituraz idatzi ohi du gehienetan.

Ohizko «Gerediaga» sariez gainera, kazetarietzat jakina, sari egoki bat eratu da aurtengo Durangoko «IX euskal liburu eta diskoen azoka»n: KIRIKIÑO saria hain zuzen. «Anai Berriotxo»k izan du burutapen argi hori. Xabier Gereño, Jose Luis Lizundia eta Abel Muniategi izan ziren mahaiko. Sariaren irabazle, berriz, gure «Amatiño» bizkorra.

Ikaragarritzko erasana du gaurregun kazetaritzak. Ez dugu behar bezala alderdi hau zaintzen eta eskertzen. Lan honetaz ohartarazi nahi genuke irakurlea.

—Zaharrenari egingo diogu lehen galdera, «Anai Berriotxo»ri hain zuzen. Gerediaga Elkartea lehen aldiz jarri du KIRIKIÑO SARIA. Zer helburuak eragin dio?

—Euskal kazetaritzari indarra eta laguntza ematearren asmatu genuen KIRIKIÑO SARIA.

—Kontuz hasi zaigu hitzegiten «Anai Berriotxo», euskaldunen ezpalekoa, nonbait. Ea zertxobait gehixeago ateratzen diogun Jose Luis Lizundiari. Zer dela eta jarri diozue KIRIKIÑO izena?

—Durangaldeko semeen artean, euskal kazetaririk ospetsuenetakotzat dugulako gure KIRIKIÑO. Ipuinari bezala ezagutzen dute askok, baina oso kazetari ona izan zen bere garaian. EUSKADIn eta LA GACETA DEL NORTEn idatzitako hainbeste lan lekuko.

—«Anai Berriotxo», garrantzi handia duela uste ahal duzu kazetaritzak?

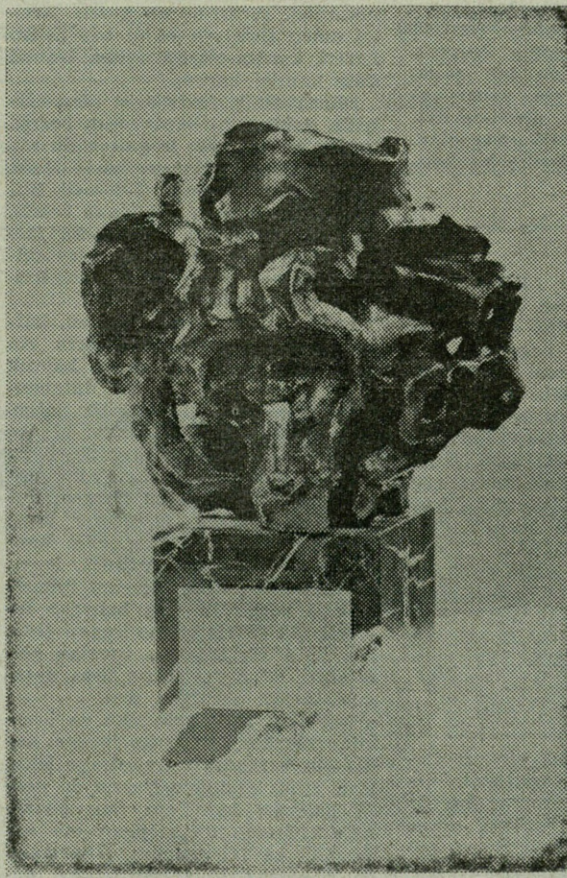
—Euskal Herriko kultur eginkizunen artean lehen mailan jartzen dut kazetaritza gaurregun. Telebistarik ez dugun bitartean, hauexek; kazetaritza, irratia, alfabetatzea, ikastolak, sermoigintza.

—Denok dakigu garrantzi handia duela, baina nola betetzen dute gure aldizkariak eginkizun hori, Jose Luis?

—Bakoitza bere bideari lotzen zaio. Autobidea eta gurdibidea ez dira berdinak; estrata eta trenbidea ere ez, ordea. Hemen datza, ene ustez, euskal aldizkariak akatsik nabarmenatariko bat: ez dakigu gai bakoitza non argitara behar den. Azterketa sakon eta zuzen baten ondoren FONTESen edo EUSKERAn agertu behar litzatekeen hizkuntzari buruzko gaia, aldizkari arrunt batean erabiltzen dugu lotsa gutxi. Argibide bat besterik ez da. Pilaka ezar nitzake, zenbait eztabaida garatz eta kazetaritza etika gutxiok ekarri dituen kalteak adierazteko. Herri bidea, jakintza bidea, iker bidea, giza-politika bidea eta abar, berezi beharra ikusten dut euskal aldizkarietan. Borondate, euskaltzainasunezko borondate ona guztiek dute, baina borondate ona ez da aski.

—Ez dira punta puntakoak, noski, baina asko ugaltzen dira euskal aldizkariak azken urteotan. Jendeak irakurtzen dituela uste ahal duzu, «Anai Berriotxo»?

—HERRIA askok irakurtzen dute baserriar, langile eta ikasien artean, nik beti entzun izan dudanez. Beste horrenbeste gertatzen dela uste dut Nafarroan PRINCIPE DE VIANArekin. ANAITASUNA eta AGUREn irakurleak ez dira berdinak izango, noski, ez pentsamenduz eta ez adinez. ZERUKO ARGIA izango da gehien irakurtzen dena hemengo aldean. GOIZ ARGi ere asko irakurtzen omen da, batez ere Gipuzkoan. Kezkatutako eta lanean ari den jendeak irakurtzen ditu, batipat, aldizkariak. Herri xeheak asko irakurtzen ote ditu? Hain euskaldun gutxi izateko nahiko hedatuak dira denak ere. Baina hor dago galdera alrean zintzilik: herri xe-

Kirikiño Saria

heak asko irakurtzen ote ditu?

—Dena loturik dago, irakurgarriak diren neurrian irakurriko ditu jendeak, noski. Lehengora itzuliaz, zer diozu euskal kazetariez, Jose Luis?

—Gauza asko. Bi gauzatxo aipatuko ditut halere. Borondate on izugarria batetik, profesionaltasun eza beldurgarria bestetik. Hala izan ere izango hein handi batean, kazetazitza-eskola bat ez dugun bitartean, Urtean behin, gutxienez, ikastaro labur batzuk eratu behar lirateke kazetaritzaz. Bigarren, euskara gaia gehiago erabiltzen dugu. Bere alde ona badu, noski gure arazorik larrien eta behinena hizkuntzarena dela irakasten bait dugu horrek. Baina kazetariak ezer berri gutxi sortzen dute gai honi buruz, gerra zibiletan ibiltzeko aitzakitza bakarrik hartzen du zenbaitek euskara gaitzat. Hirugarren, gaien leihatila zabaldu behar da gehiago: hirigintza, kutsadura, herrietako berriak alde askotatik jorratuz, dibulgazio lanak, herria hainbeste arlotan eskolatuz, gure herriaren egoera gogoratz eta argitzen duten kanpoko gertaerak erabiliz. Ez du etxeko buruketan itotzerik merezi. Bestalde «Herri tregua» bat eskatuko nieke egoera honetan hainbeste merezimendu duten euskal kazetariei. Badiogu denok ere horrenbeste zor Euskal Herriari.

—Euskal egunkari baten ametsa ere bada; zer deritzazu «Anai Berriotxo»?

—Ez dut uste, gure astekariak, oraingoz, egunkari bihur daitezkeenik. Bere gogoko aldizkaria aukeratzeko du irakurle bakoitzak. Kautzak dauden bezala, ez dut uste, asko ugalduko litzatekeenik irakurlegoa. Geroak esango du gerokoa. Halere itxaropentsu naiz ni. Mami eta hizkuntzaz herri xeheari arik eta gehiena hurbildu beharko litzaioke egunkari bat. Sar daitezke, noski, zenbait gai sakon euskara landuagoan, atal berezietan. HERRIA hartuko nuke nik gidaritzat, Euskal Herri guztirako egunkari bat egiteko orduan. Aldizkari guztietzat dago lekua. Jarrai bedi, beraz, bakoitza bere arloa jorratuz, indarririk duen bitartean.

—Haserara itzuliaz, Jose Luis, Gerediagak urtero eratu nahi al du kazetari saria?

—Urteroko Euskal Liburu eta Disko Azokan sari bat izan zedin, batzordetxo bat izendatu zuen Gerediagaren buruzagitzaren izenean, Alberdi lehendakariak. Nikolas Alzola, Balentin Lasuen, Bitor Kapanaga, Joan Antonio Aroma eta nik osatzen dugu batzorde hori. Datorren urterako ASTARLOA saria izendatu dugu. GARITONANDIA, ARRESEBEITIA, BELAUSTEGIGOITIA, ITURRITZA sariak eta abar eratuko dira. Gai jakin bati lotuak izango dira. Eskualderen bateko gizon ospetsuren baten ohorez emanen da.

—Datorren urtean, ASTARLOA saria, beraz. Esaiguzu «Anai Berriotxo», zer egin behar dugun sari hori irabazteko?

—Astarloaren garaia, bere bizitza, orduko haroa, kultura eta abar jorratu beharko lirateke. Hitz bitan esanik, Astarloaren denborako Euskal Herria; gehiago zehaztuz, orduko kultura. Jarriak ditu Justo Garatek «La Epoca de Astarloa y Moguel» liburuan oinarri batzuk. Baina hau guztia zehaztu gabe dago oraindik.

—Atzekoz aurrera ihardun gara, agian. Mahaiko izan zaitugu, Jose Luis, KIRIKIÑO sarian. Zeuk zer diozu aurtengo irabazleez?

—Miresgarria dela, uste dut, Amatiñoren lan aspergaitza. Hamaikatzok jotzen dugu laugarren orrialdera ZERUKO ARGIA hartzen dugunean. Kazetari trebe baten gisa, Euskal munduaren ikuspegi zabal bat eskaintzen digula, uste dut, irakurleoi. Agirrebaltzagatik, berriz, beste mota bateko lana eskaintzen digu.

—Honetaz gero jakin nahi genuke, bada, zer sari eman duzun. Ea datorren urtean, parte hartzea, erabakitzen dugun.

—«Kirikiño»ren irudia eman zaio irabazleari. Amatiñok du, Bilboko Larrea irudigileak dohan egina da. Lehen ere beronek egina da, Mañarian, Kirikiñoren monumentua. Eskertzekoa da, beraz, gure irudigilearen oparia.

Euskal kazetaritzat kezkatutik dira «Anai Berriotxo» eta Jose Luis Lizundia. Ezer onik egiten ari ote gara, galdatzen diogu geuron buruari idazleok. Izan ohi ditugu joaldi latzak behin baino gehiagotan.

Zuzpergarri gerta daitezela, idazle guztientzat, kazetari sariaren bi eratzaile hauen hitzak.

ERRIALDE

